

Humanistisch
Verbond

**BESTUURSVERSLAG
2019**

Inhoud

1.	Inleiding en leeswijzer	1
2.	Statutaire doelstelling	2
3.	Bestuursbeleid	3
3.1	Humanistisch Verbond	3
3.2	Steunfonds Humanisme	5
4.	Activiteiten en Resultaten	6
4.1	Freedom of Thought	6
4.2	De ijskast/zelfbeschikking als het gaat om leven, liefde en dood	6
4.3	Omzien naar elkaar	7
4.4	Onderwijs	8
4.5	Activiteiten inspiratie voor het leven	9
5.	Fondsen en Ledenwerving	11
5.1	Fondsenwerving	11
5.2	Ledenwerving	11
5.3	Steunfonds	12
6.	Financiën	13
6.1	Baten	13
6.2	Lasten	13
6.3	Vermogen en beleggingen	13
6.4	Resultaat spaar- en beleggingsvormen	15
6.5	Functie en omvang continuïteitsreserve	15
6.6	Bestemmingsreserve	16
6.7	Bestemmingsfonds	16
7.	Verantwoordingsverklaring	17
7.1	Toezicht en bestuur	17
7.2	Effectieve besteding middelen	19
7.3	Communicatie met belanghebbenden	20
8.	Bestuur en directie	23
8.1	Humanistisch Verbond	23
8.2	Directie	26

9. Beleid en begroting 2020	27
9.1 Beleid 2020	27
9.2 Risico's 2020	28
9.3 Begroting 2020	30
10. Ondertekening bestuur	31
Samengevoegde jaarrekening 2019	32
Balans per 31 december 2018	33
Staat van baten en lasten over 2019	34
Kasstroomoverzicht	35
Algemene toelichting en grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	36
Toelichting op de balans	41
Toelichting op de staat van baten en lasten	47
Toelichting op de lastenverdeling (model C)	51
Controleverklaring onafhankelijke accountant	55

1. Inleiding en leeswijzer

De *Vereniging Humanistisch Verbond*, statutair gevestigd in Utrecht, is een levensbeschouwelijke vereniging. De vereniging telde op 31 december 2019 15.261 leden en op 31 december 2018 waren dit er 14.725, verdeeld over 32 afdelingen en 4 lokale werkgroepen. De Jonge Humanisten, de jongerengroep van de vereniging, heeft 667 leden.

Voor het eerst in tientallen jaren passeerde het Humanistisch Verbond de grens van 15.000 leden¹.

Gelieerde en verbonden partijen

In de jaarverslaggeving van de Vereniging Humanistisch Verbond is opgenomen de samengevoegde jaarrekening van de Vereniging Humanistisch Verbond en de Stichting Steunfonds Humanisme. Eveneens is opgenomen de enkelvoudige jaarrekening van de Vereniging Humanistisch Verbond.

In een separate bijlage vindt u de enkelvoudige jaarrekening van de Stichting Steunfonds Humanisme. Op deze enkelvoudige cijfers van de Stichting Steunfonds Humanisme is geen accountantscontrole toegepast.

In het hoofdstuk *Algemene toelichting en grondslagen voor waardering en resultaatbepaling* gaan we nader in op de relatie tussen het Humanistisch Verbond met deze en andere gelieerde organisaties.

¹ Het crm/ ledenadministratiesysteem van het Humanistisch Verbond is verouderd. Er wordt gewerkt aan de introductie van een nieuw systeem. Voor de ledengegevens is nu dezelfde systematiek aangehouden als van de afgelopen jaren.

2. Statutaire doelstelling

De vereniging Humanistisch Verbond heeft drie doelen. Zij wil:

1. Mensen verenigen die sympathiseren met het humanistisch beginsel.
Ofwel, het idee dat het leven én de wereld met menselijke vermogens te begrijpen is. Wezenlijk is daarbij het uitgangspunt dat voor onderscheidend oordelen over de wereld niets of niemand buiten de mens verantwoordelijk kan worden gesteld. Daarbij is verantwoordelijkheid nemen voor de omgeving essentieel. Centrale waarden zijn zelfbeschikking, vrijheid, gelijkwaardigheid en verdraagzaamheid.
2. Een centrum zijn voor verdieping, verspreiding en verdediging van de humanistische levensbeschouwing.
3. Activiteiten ontwikkelen of deelnemen aan activiteiten van andere organisaties of instellingen die bijdragen aan een samenleving van mensen die zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid voor zichzelf, hun medemens, de natuur en de samenleving.

De *Stichting Steunfonds Humanisme* heeft als doel het werven en beheren van financiële middelen voor het Humanistisch Verbond.

3. Bestuursbeleid

3.1 Humanistisch Verbond

De eerste week van 2019 schreef het Humanistisch Verbond de Liefdesverklaring die binnen 2 weken door meer dan 50.000 mensen werd ondertekend en aan de Tweede Kamer is aangeboden. De kern van de Liefdesverklaring is dat alle mensen de vrijheid hebben om hun eigen persoonlijke invulling aan hun leven en liefde te geven. Dit als reactie op de christelijk conservatieve Nashville verklaring die begin 2019 in Nederland werd gepubliceerd.

2019 is het derde jaar waarin het beleidsplan Vrij en Menswaardig (2017-2021) wordt uitgevoerd. In 2018 signaleerden wij al dat het programma Zelfbeschikking om meer aandacht vroeg dan in 2016 was verwacht. Dit komt door het kabinetsbeleid waarbij er weinig tot geen vooruitgang wordt geboekt ten aanzien van zaken die als “medisch-ethische kwesties” worden gezien.

De andere investeringsprogramma's uit het meerjarenbeleidsplan zijn zoals afgesproken uitgevoerd. Zoals geformuleerd in het beleidsplan bleek ook in dit jaar nog niets aan actualiteit te hebben ingeboet. Alleen het onderwerp “zelfbeschikking” vraagt om veel meer aandacht dan aanvankelijk in het beleidsplan werd verwacht. Dit werd veroorzaakt door het aantreden van het nieuwe kabinet dat veel medisch ethische thema's in de ijskast zette. Wij hebben daarom zelfbeschikking een veel hogere plaats op onze agenda gegeven.

In 2019 werd er dus aandacht gegeven aan 5 investeringsprogramma's en ontwikkelingsprogramma's:

- a) Freedom of Thought** waarin we aandacht vragen voor de positie van vrijdenkers en ongelovigen in de wereld. Dit doen we samen met onze internationale organisatie Humanists International (voorheen IHEU). Tevens agenderen we vanuit dit programma ook de positie van vrijdenkers met onder meer een islamitische achtergrond. Wij eisen het recht op afvalligheid op en bieden een thuis aan nieuwe Nederlandse vrijdenkers die hun identiteit verder willen ontwikkelen.
- b) Omzien naar elkaar.** In dit programma laten we samen met humanistische partners waaronder humanistisch geestelijk verzorgers, zien hoe menselijke waardigheid in afhankelijke, kwetsbare situaties kan worden vormgegeven.
- c) Onderwijs, persoonsvorming en burgerschap.** In dit programma werken we samen met humanistisch vormingsonderwijs aan het versterken van persoonsvorming en burgerschap. En zo zijn we een partner voor ouders die hun kinderen humanistische waarden in de opvoeding mee willen geven.
- d) Zelfbeschikking.** We agenderen het recht op zelfbeschikking bij medisch-ethische thema's, maar ook bij relatievormen en zaken als privacy.
- e) Inspiratie voor het leven.** In dit programma geven we invulling aan het persoonlijke humanisme en bieden leden en geïnteresseerden inspiratie en hulp op het gebied van zingevingsvragen.
- f) Humanisme en duurzaamheid.** Dit programma is in de ontwikkelfase en wordt vooral verbonden aan inspiratie voor het leven. De nadruk ligt dus op persoonlijke inspiratie en niet op een maatschappelijk agenderende taak van het HV op dit onderwerp.

In de beleidsmatige vooruitblik die jaarlijks wordt vastgesteld door de algemene ledenvergadering is opgenomen welke doelen er per kalenderjaar bereikt gaan worden.

Het hoofdbestuur vergaderde in 2019 8 keer (waarvan een ingelaste vergadering op 7 juli 2019). Op de agenda stonden onder meer:

- *De uitwerking van het meerjarenbeleid;*
- *De jaarrekening 2018, rapportages 2019 en de begroting 2020;*
- *De periode evaluatie van de geestelijk verzorgers;*
- *De ontwikkeling van een corporate campagne;*
- *Ontwikkelingen van gelieerde stichtingen;*
- *De ontwikkelingen op het landelijk bureau;*
- *Politieke actualiteiten.*

Het Humanistisch Verbond is als wettelijk vertegenwoordiger van de humanistische levensbeschouwing verantwoordelijk voor de inhoudelijke benoemingen van humanistisch geestelijk verzorgers (hgv'ers).

Benoemingen geestelijk verzorgers

In het jaar 2019 werden 15 humanistisch geestelijk verzorgers benoemd, waarvan 5 voorwaardelijk in verband met het behalen van hun bul aan de UvH. Tijdens het jaarlijkse symposium op 1 oktober werden zij middels een ceremonie verwelkomd.

Het Humanistisch Verbond is ook verantwoordelijk voor bestuursbenoemingen van een aantal organisaties, waaronder Stichting Steunfonds Humanisme, Humanistische Stichting Socrates, Stichting Humanistische Uitvaartbegeleiding (HUB), Raad van Toezicht Universiteit voor Humanistiek (UvH), Stichting HVO en Stichting HVO Primair (werkgeversorganisatie).

Er vonden in 2019 verschillende benoemingen plaats, zo is er een nieuw bestuurslid bij de Stichting Humanistische Uitvaartbegeleiding benoemd. De bestuursleden van Centrum HVO en HVO primair zijn in elkaars stichtingen als bestuurslid benoemt om de nauwere samenwerking tussen de stichtingen tot uiting te brengen. Ook werd de nieuwe rector van de UvH als bestuurslid van de stichting Socrates benoemt. Voorts zijn er enkele andere herbenoemingen geweest.

Bestuurlijk overleg

Bestuurlijk overleg vond plaats met:

- Het Steunfonds Humanisme over de Jaarrekening Vereniging Humanistisch Verbond 2019;
- De Humanistische stichting Socrates over de inhoud van de samenwerking en de ondersteuning vanuit het Humanistisch Verbond;
- De Universiteit voor Humanistiek over onder meer de opvolging van de rector.

Zelfevaluatie bestuur

Het bestuur heeft zijn jaarlijkse zelfevaluatie ook dit jaar weer gehouden tijdens haar heidag in het voorjaar van 2019 in Naarden.

3.2 Steunfonds Humanisme

De werkzaamheden van het Steunfonds bestaan uit:

- Informatievoorziening over en uitvoering van de Dienst Executeur;
- Juridische en fiscale afhandeling van nalatenschappen;
- Beheer van notariële schenkingsakten;
- Beheer vermogen van het Humanistisch Verbond.

Het bestuur is in 2019 vijf keer bijeengekomen.

De belangrijkste onderwerpen waren:

- Opbrengsten nalatenschappen;
- Opbrengsten en beheer beleggingen;
- Beleid verkrijging nalatenschappen;
- Liquiditeitsprognose.

In januari 2019 hield het bestuur een zelfevaluatie.

4. Activiteiten en Resultaten

4.1 Freedom of Thought

In 2019 wist een groeiende groep van afvallige vluchtelingen de weg naar het Humanistisch Verbond te vinden. Maandelijks vindt er een bijeenkomst met ruim 50 mensen die nog in de procedure zitten of onlangs hun status hebben gekregen. Samen werken ze aan de ontwikkeling van hun humanistische levensbeschouwing. Het tv programma 1 Vandaag besteedde in december aandacht aan deze groep.

Mede op ons initiatief ontwikkelde de Tweede Kamerfractie van D66 de initiatiefnota "Vrij zijn om niet te geloven". Deze nota die in 2020 in de Kamer behandeld wordt pleit onder meer het versterken van de positie van Nederland als gidsland voor Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging.

In het rapport van Humanists International vormde Nederland samen met België en Taiwan de top 3 in meest vrije landen als het gaat om godsdienst en levensbeschouwing.

De groep Nieuwe Vrijdenkers kwam in 2019 een aantal keer bijeen en voerde onder meer een gesprek met de burgemeester van Amsterdam over de positie van afvalligen in de hoofdstad.

Humanists International bestuurslid Gulalai Ismael werd in eigen land Pakistan vervolgd en wist het land te ontsnappen.

4.2 De ijskast/zelfbeschikking als het gaat om leven, liefde en dood

De Liefdesverklaring markeerde het begin van een jaar waarin het Humanistisch Verbond zeer veel aandacht vroeg en kreeg voor de vrijheid om een persoonlijke invulling te geven aan leven, liefde en dood. Na de Liefdesverklaring, die heel veel aandacht kreeg, vroegen we op Valentijnsdag aandacht voor onder meer de verbetering van de positie van vrienden in het erfrecht. In de periode voorafgaand aan de Europese verkiezingen legde we de nadruk op een Liefdevolle keuze voor Europa. We maakten onder meer via een opinieartikel duidelijk hoe christelijke conservatieve organisaties en rechts-populistische bewegingen coalities zoeken in Europa. Via een campagne onder het motto Stem voor een liefdevol Europa wezen we op de gevaren van zo'n coalitie voor de keuzevrijheid van mensen.

In 2019 hebben we ons ook stevig ingezet om de intimidatie van anti-abortus activisten bij de abortusklinieken te laten stoppen. Meer dan 20.000 mensen steunden ons bij deze acties. De tweede kamer debatteerde over dit onderwerp met minister de Jonge. Hij beloofde in overleg met gemeentes te treden om de situatie te verbeteren. Samen met feministisch collectief De Bovengrondse startten we een actie om abortus-buddies te werven. Dit leidde tot meer dan 2000 reacties.

In het najaar maakten we Ja/Nee stickers tegen anti-abortusflyers van Schreeuw om Leven. De stickers werden zo'n 7000 keer besteld en kregen veel media-aandacht.

Huisartsen en euthanasie. We hebben samen met de afdelingen een onderzoek gedaan naar de manier waarop huisartsen op hun website vermelden hoe ze vragen over het levenseinde en euthanasie tegemoet treden. Uit het onderzoek bleek dat een overgrote meerderheid niets op zijn website vermeld. Dit was aanleiding voor Kamervragen en een

motie van de VVD/D66 om de minister te vragen om met een actieplan op dit onderwerp te komen.

Samen met Henk Blanken stelden we een manifest op met de titel "ik wens je een goede dood". Henk pleit voor een betere positie van nabestaanden bij beslissingen over euthanasie en dementie. We besteedden aandacht aan zijn boek en vroegen bij de politiek aandacht voor dit vraagstuk.

In 2019 verscheen de Argumentenkaart over de wenselijkheid van een regeling voor voltooid leven. Deze kaart werd op initiatief van het Humanistisch verbond met de coalitie van Betekenis tot het Einde gemaakt.

4.3 Omzien naar elkaar

Met het pleidooi voor kleinschaligheid en menselijke maat en menselijke waardigheid in de zorg inspireerden Carin Gaemers en Hugo Borst de bezoekers aan de Socrateslezing. Hun pleidooi vond ook zijn weg naar het NRC en andere media.

In dezelfde Rode Hoed waren we eind 2019 mede -initiatiefnemer van een avond over imperfectie en tekenden we het Pleidooi tegen Imperfectie. Dit initiatief richt zich vooral op millennials met levensvragen. We blijven bij deze initiatiefgroep betrokken.

Veel van de werkzaamheden in het kader van "omzien naar elkaar" speelden zich achter de schermen af. Er was veel "institutionele" interesse in geestelijke verzorging. Zo tekenden we een convenant met de arbodienst Sitagre, die samen met humanistisch geestelijk verzorgers onderzoekt of bepaalde vormen van arbeidsongeschiktheid te maken hebben met levensvragen van werknemers.

Vanaf 1 januari 2019 maakt een nieuwe subsidieregeling de inzet van geestelijk verzorgers in de thuissituatie mogelijk. De regeling bekostigt geestelijk verzorgers via de netwerken palliatieve zorg. Het HV zet zich in voor een succesvolle introductie van geestelijke verzorging thuis/ We onderhouden contacten met stakeholders, en ondersteunen de humanistisch geestelijk verzorgers die hierbij betrokken zijn. Samen met de andere zeggende instanties is een advies uitgebracht over de lange termijn inrichting (en financiering) van de geestelijke verzorging in de thuissituatie.

Op diverse plaatsen in het land wordt geestelijke verzorging in de thuissituatie voor mensen ouder dan 50 jaar met overheidssubsidie vergoed via een Centrum voor Levensvragen. In 2019 werden hiertoe in samenwerking met hgv'ers verschillende van deze centra opgericht.

In het kader van het coalitieverband "Van Betekenis tot het Einde" zijn naast de eerder genoemde argumentenkaart voltooid leven en de methodiek 'Lied van mijn Leven' ontwikkeld. Laatstgenoemde bevindt zich in een afrondende fase. Tevens is in Nijmegen in samenwerking met het Huis van de Mens een herdenkingsbijeenkomst 'Een dood die je nooit meer vergeet' gerealiseerd, voor nabestaanden van mensen die suïcide hebben gepleegd.

Zoals gebruikelijk werd er in 2019 zowel een werkconferentie als een symposium voor de geestelijk verzorgers georganiseerd. Tijdens de werkconferentie met de titel 'Met de voeten in vruchtbare aarde' werden praktijkverhalen over de waarde van humanistisch geestelijke

verzorging uitgewisseld. Ook werd de bundel 'Wegwijs in levensvragen', gepresenteerd. Een samenwerking tussen UvH en HV. Het symposium kende als thema 'Mens, durf te leven' en ging over de existentiële betekenissen van vertrouwen. Ook zijn er voor de werkvelden zorg en vrijgevestigde geestelijke verzorging vier regiobijeenkomsten georganiseerd, gericht op eigentijdse humanistisch geestelijke verzorging.

4.4 Onderwijs

In 2019 heeft het onderwijsprogramma een steviger impuls gekregen. Het HV is samen met HVO primair gestart met het actualiseren van het curriculum. Ook is de beroepscode voor docenten humanistisch vormingsonderwijs geactualiseerd en hebben 5 nieuwe docenten een "zending" gekregen van het HV. Ook is er gewerkt aan het verbeteren van de governance en het lobbyen voor een nieuwe opleiding. Er is nog geen nieuwe opleiding, maar inmiddels wel een weg geplaveid met de Universiteit voor Humanistiek om dit op afzienbare tijd te realiseren. Het basiscurriculum HVO staat eind 2019 in de steigers en zal begin 2020 definitief worden vastgelegd. Ook verschijnt er in 2020 een werkboek.

Samen met Humanitas Kinderopvang (nu: Humankind) en omroep Human organiseerden we vanaf najaar 2019 een Tour getiteld 'wat zou jij doen?', gebaseerd op het gelijknamige Human tv-programma waarin kinderen filosoferen over hun eigen dilemma's. In Rotterdam kwamen zo'n 50 ouders, leerlingen en medewerkers van het kinderdagverblijf bij elkaar om met elkaar in gesprek te gaan over de vragen: moet je veganistisch worden, en mag je van één ouder meer houden dan van een ander?

Verder is het HV regelmatig gast op verschillende scholen om te vertellen over het humanisme.

Ook in de media hebben we ons meer laten zien op het thema. Zo schreven we een artikel in het Parool getiteld 'Begin geen school voor islam-light, maar accepteer botsende meningen',

Op introductiebeurzen van verschillende universiteiten waren we in de zomer van 2019 aanwezig om nieuwe studenten met het humanisme in aanraking te brengen via onder meer een gratis studentenlidmaatschap.

Twee keer per jaar komt het humanistisch onderwijsnetwerk bij elkaar. Hierin zijn humanistische onderwijsprofessionals uit verschillende organisaties vertegenwoordigd die met elkaar ontwikkelingen en actualiteiten uitwisselen. Dit netwerk is ondergebracht bij de Humanistische Alliantie. Dit jaar heeft het netwerk een aanbeveling geschreven voor de Onderwijsraad in het kader van onderwijsvrijheid (artikel 23). Dit is meegenomen in het rapport dat eind 2019 hierover verscheen.

4.5 Activiteiten inspiratie voor het leven

De 'In de Leeuwenhoek on tour' is in 2019 voortgezet. Er zijn 3 extra bijeenkomsten in 2019 gehouden. In deze tour stond de gedeelde zorg voor de mens met dementie in zorghuizen centraal. Naar de tour kwamen in totaal zo'n 500 bezoekers.

In Juni vond de actieve-ledendag plaats. Zo'n 100 leden kwamen samen. Successen zijn gedeeld ideeën opgedaan. Er was aandacht voor de stand van zaken binnen de vereniging, de campagnes, nieuwe activiteiten en men kon deelnemen aan een viertal workshops.

In juli vond in het Muziekgebouw aan 't IJ te Amsterdam de vierde, goed bezochte en gewaardeerde vierde editie van het Mag Het Licht Aan festival plaats, een initiatief van de Humanistische Alliantie, gerealiseerd in samenwerking met onder meer Human, Hivos, Humanistisch Verbond, Universiteit voor Humanistiek en Humanitas Op het festival werd tevens de winnaar van de Van Praagprijs 2019, Sinan Can, geëerd en een programma met en rondom hem samengesteld. Het humanisme kwam in het programma tot uiting vooral als een levensbeschouwing in de praktijk, dat via actuele thema's betekenis krijgt voor mensen. Het festival trok zo'n 650 bezoekers.

In november vond de Algemene ledenvergadering waar zo'n 150 leden naar toe kwamen. Voorafgaande aan de vergadering vond onder meer een lezing plaats van de voorzitter van Humanists International Andrew Copson.

De Socrateslezing werd zoals eerder beschreven gehouden door Carin Gaemers en Hugo Borst. Zij spraken zich uit over ons zorgsysteem, waarmee 'we afstevenen op een moreel failliete samenleving'. De lezing trok zo'n 250 bezoekers.

De Socrateslezing in Den Haag werd wegens persoonlijke omstandigheden van de sprekers geannuleerd.

In samenwerking met de afdelingen heeft het Landelijk Bureau 25 cursussen verspreid door het land geprogrammeerd. Hieraan hebben zo'n 350 mensen, zowel leden als niet leden, deelgenomen.

Naast bovenstaande landelijke activiteiten vonden een groot aantal lokale activiteiten plaats.

Een aantal activiteiten had betrekking op persoonlijke ontwikkeling, zoals een groot aantal (filosofie-)cursussen. Maar ook een aanbod als meditatie op humanistische grondslag werd ontwikkeld.

Sommige afdelingen hadden een actieve rol of waren zelfs partner bij grootschalige festivals als De Nacht van de Filosofie en Bevrijdingsfestival. Ook namen enkele afdelingen deel aan een kranslegging binnen hun gemeente op 4 mei.

Ontmoeting met gelijkgestemden vond onder andere plaats in gespreksgroepen, wandelingen en museumbezoek. Samenwerking werden gezocht met humanistische partners als Humanitas, maar ook met organisaties als culturele centra, Amnesty international en Vluchtelingenwerk

De afdelingen en werkgroepen van het Humanistisch Verbond organiseerden in 2019 onder andere: ledenvergaderingen (29 afdelingen), humanistische cafés (25 afdelingen), filmavonden (16 afdelingen), wandelingen (12 afdelingen) en gespreksgroepen (14 afdelingen). Daarnaast organiseren 4 afdelingen diensten gebaseerd op 1 op 1 contact, zoals huisbezoeken.

- Er werden ook door Jonge Humanisten diverse activiteiten georganiseerd in 2019. Zo vond een najaar weekend plaats in 't Biesterveld in de Achterhoek, georganiseerd door actieve leden in Nijmegen. Ook waren er tal van lokale activiteiten, variërend van een humanistisch café over 'Idealen uitdragen' door Jonge Humanisten in Nijmegen tot een filmavond over privacy of vluchtelingen door Jonge Humanisten in Groningen.
- In juni 2019 vond de jaarlijkse Actieve Ledendag plaats. Op deze dag werden activiteiten en campagneacties voor het aankomende jaar besproken. Daarnaast vonden diverse workshops plaats, zoals een training rond nieuwsbrief maken en een presentatie van een nieuwe cursus.
- De bezetting van de humanistisch geestelijke verzorging bij Defensie bleef ongewijzigd op 38 fte. Bij Justitie waren er eind december 28 hgv'ers werkzaam voor gemiddeld 23 uur per week. Het gemiddelde aantal fte is daarmee met 2 verhoogd ten opzichte van 2018. Het aantal hgv'ers met uitsluitend een praktijk als vrijgevestigde is gelijk gebleven (12). Daarnaast heeft een aantal hgv'ers naast hun intramurale functie een eigen praktijk.
Voortkomend uit door het Humanistisch Verbond georganiseerde bijeenkomsten met humanistisch geestelijk verzorgers waren eind 2019 er 35 hgv'ers betrokken bij 29 van de eerder genoemde gesubsidieerde Centra voor Levensvragen. Eén humanistisch geestelijk verzorger is werkzaam in het Groninger aardbevingsgebied, een heel nieuw gebied voor GV. Behalve in de klassieke werkvelden zijn er ook enkele hgv'ers voor een onbekend aantal uren werkzaam in het onderwijs, de verslavingszorg, met HIV-patiënten en met verstandelijk gehandicapten.

5. Fondsen en Ledenwerving

5.1 Fondsenwerving

Als het gaat om ledenwerving was 2019 een uitzonderlijk goed jaar. Dat gold helaas niet voor de fondsenwerving bij particulieren. Deze laat een dalende trend zien. Daar waar in 2018 nog zo'n 250.000 euro aan particuliere donaties binnenkwam is dat in 2019 een kleine 180.000 euro. Alhoewel schenken fiscaal veel aantrekkelijker is dan het betalen van contributie kunnen we hier kennelijk niet de juiste snaar raken. In 2020 zullen we een analyse van de oorzaak van deze dalende 'geef-trend' maken.

5.2 Ledenwerving

De doelstelling in het meerjarenbeleidbeleidsplan is om op 31 december 2020 16.000 leden te hebben. Dat streven blijft onverminderd. Als we meer leden hebben kunnen we een krachtigere stem laten horen in het maatschappelijke debat. En we bieden meer mensen de mogelijkheid om persoonlijke inspiratie op te doen.

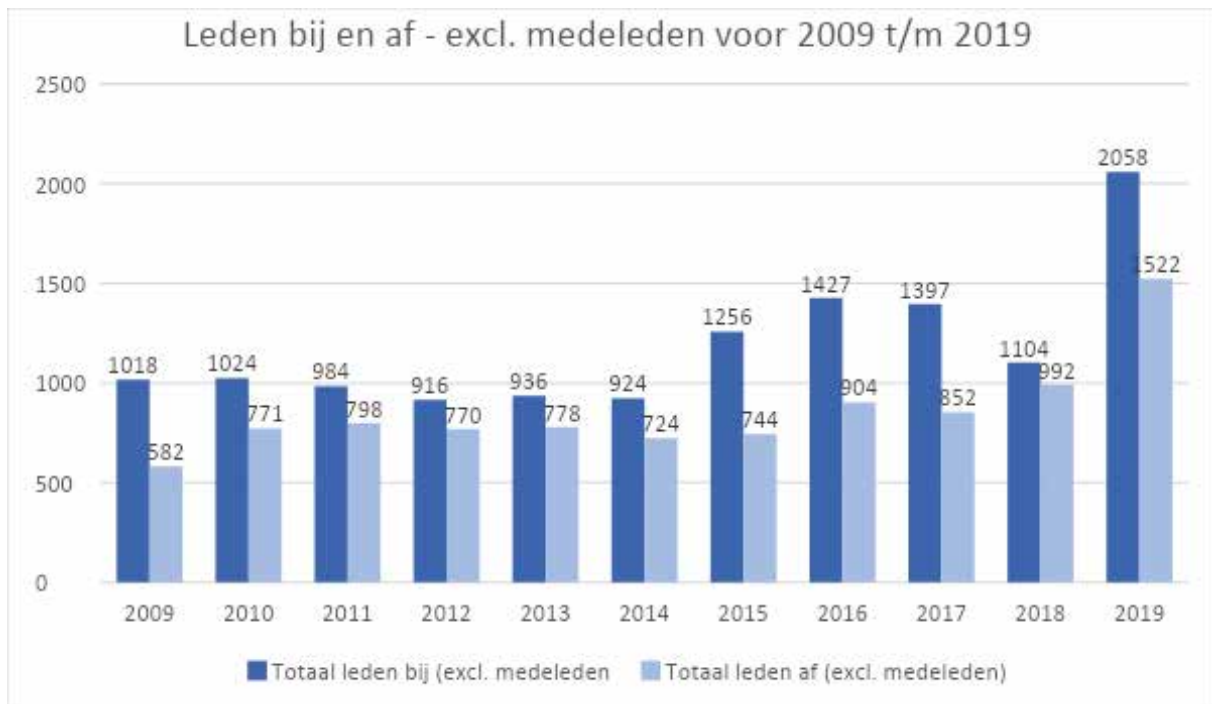
In 2019 hebben 2058 mensen zich aangemeld als lid. Dat is een ongekend groot aantal. Ter vergelijking: in 2018 schreven zich 1104 leden in. Er is dus sprake van bijna een verdubbeling. Veel mensen melden zich aan naar aanleiding van onze acties ten aanzien van de vrijheid van leven, liefde en dood.

Mensen wisten ons ook beter te vinden door bijvoorbeeld onze nieuwe website. En wij wisten mensen beter te vinden door het beter inrichten van onze processen en betere telemarketing.

Totaal schreven we 718 mensen in via telemarketing en 813 via onze nieuwe website.

Het aantal opzeggers stijgt helaas ook elk jaar. 1152 leden zeiden in 2019 op, tegen 852 in het jaar daarvoor. Daarnaast heeft er een opschoning van ons ledenbestand plaatsgevonden en zijn de leden die al jaren geen contributie meer betaalden uit het bestand gehaald. Dat betekent dat er nog eens 370 leden zijn uitgeschreven. Totaal waren er dus 1522 opzeggers. In 2020 wordt onderzoek gedaan naar de redenen van opzegging. We willen naast de formele opzegreden meer inzicht krijgen in de motieven van de opzeggers.

Dat brengt de ledenstand op 15.261 leden.

5.3 Steunfonds

Het Steunfonds heeft een eigen bestuur. Dit bestuur bestaat in 2019 uit Jan van Oudenaarden (voorzitter), Laetitia de Leede (penningmeester), Leon Benders en Marjolein Elings (leden)

- In 2019 heeft het Steunfonds een bedrag van € 1.966.527 aan inkomsten uit nalatenschappen verkregen. Dit bedrag is boven de begroting waarin uitgegaan was van 1.2 miljoen.
- *Potentiële erfstellers.* Per 31 december 2019 telde het bestand 544 potentiële erfstellers. In 2018 waren dat er 522.
- *Informatieverzoeken.* In 2019 hebben 880 mensen informatie opgevraagd over de mogelijkheid om het Steunfonds te benoemen tot executeur. Van deze aanvragen kwamen 394 binnen via de website van het Humanistisch Verbond. In 2018 hebben 859 mensen de brochure van het Steunfonds aangevraagd, waarvan 268 via de website. Het totaal aantal aangevraagde brochures is in 2019 wederom toegenomen ten opzichte van het jaar daarvoor.
- *Huisbezoeken.* In 2019 zijn 97 eerste huisbezoeken afgelegd door de medewerkers van het Steunfonds. In 2018 waren dat er 84. In 2019 zijn er 32 nieuwe erfstellers bijgekomen ten opzichte van 51 in 2018.

6. Financiën

Het eigen vermogen per 31 december 2019 bedraagt € 10.076.661. De liquiditeit ten opzichte van het balanstotaal bedraagt 20%, de solvabiliteit bedraagt 95%. Het boekjaar 2019 werd afgesloten met een positief resultaat van € 974.089. Begroot was een negatief resultaat van € 598.201. Het extra positieve resultaat van € 1.572.290 komt voor € 766.527 door hogere inkomsten vanuit de nalatenschappen bij het Steunfonds. Daarnaast zijn de activiteitskosten lager dan begroot (€ 500.432) en het saldo financiële baten en lasten hoger dan begroot (480.825).

In de begroting van 2019 is rekening gehouden met € 1.2 miljoen aan nalatenschappen en de feitelijke baten bedroegen € 1.966.527. Het resultaat is conform de resultaatverdeling gemuteerd op de overige reserves, bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen.

6.1 Baten

De inkomsten in 2019 waren hoger dan begroot, te weten € 616.445. Deze stijging wordt veroorzaakt door hogere nalatenschappen € 766.527. Daarentegen zijn de contributies en deelnemersbijdragen lager dan begroot. Daarnaast is het saldo van de financiële baten en lasten met € 480.825 beter uitgevallen. Intern is een analyse gemaakt over de mate waarin de baten eenmalig of jaarlijks terugkerend zijn. Nagenoeg alle baten hebben een jaarlijks terugkerend karakter. Daarnaast zijn er een tweetal inkomstenstromen die een afgebakende periode beslaan. Dat zijn de bijdrage van het Charity Fund met een looptijd t/m 31-12-2021 en de subsidie voor het project Van Betekenis tot het Einde met een looptijd t/m 31-05-2020.

6.2 Lasten

De gerealiseerde lasten in 2019 waren lager dan begroot, te weten € 475.020. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere activiteitskosten en lagere personeels-, en kantoor- en algemene kosten. De kosten zijn ook lager dan in 2018.

6.3 Vermogen en beleggingen

Met ingang van 2016 geldt een nieuwe financieringsmethodiek van de afdelingen. Het eigen vermogen van een afdeling is met ingang van 2016 gebonden aan een maximumbedrag dat overeenkomt met anderhalf keer de exploitatielasten van de afdeling. Wanneer het eigen vermogen van de afdeling per 31 december van het voorgaande jaar meer bedraagt dan het maximaal toegestane eigen vermogen, vervalt het meerdere aan het Activiteitenfonds. In het geval het afdelingsvermogen (deels) afkomstig is uit een legaat of erfstelling en hierdoor voormelde drempel voor het maximumbedrag aan eigen vermogen wordt overschreden, dan vindt geen contributieafdracht plaats voor zover de drempel wordt overschreden. De totale afdracht van afdelingsvermogen aan het Activiteitenfonds bedroeg € 9.200.

Met ingang van 2016 is 17 procent van de contributie-inkomsten bestemd voor de afdelingen. Dat bedrag wordt verdeeld naar rato van het aantal leden. In 2019 werd € 122.682 afgedragen aan 28 afdelingen. Drie afdelingen ontvingen geen contributieafdracht in verband met een te hoog vermogen afkomstig uit een legaat/erfstelling.

Het Steunfonds draagt jaarlijks bij aan de exploitatie van het Humanistisch Verbond. In 2019 was de bijdrage € 1.500.000. Een eventueel surplus aan inkomsten uit nalatenschappen en de reserves en andere schenkingen wordt belegd in obligaties, aandelen en deposito's. Het beheer van de beleggingsportefeuille ligt sinds 1 januari 2014 bij Triodos Bank. Het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille is defensief-neutraal. De bank acteerde in 2019 op basis van een mandaat om wijzigingen aan te brengen in de portefeuille binnen de marge van 65 procent vastrentende waarden (obligaties: minimum 35 procent, maximum 85 procent) en 35 procent aandelen (minimum 10 procent, maximum 40 procent). Daarnaast wordt er sinds 2019 belegd in alternatieve beleggingen (minimum 0 procent, maximum 10 procent).

Het rentepercentage dat het Steunfonds betaalt aan afdelingen van het Humanistisch Verbond die hun middelen hebben ondergebracht bij het Steunfonds was in 2019 1,02 procent tegenover 1,04 procent in 2018. De rente wordt berekend op basis van de gemiddelde rentetarieven bij banken op 1 oktober van het boekjaar op vrij opneembare internet spaarrekeningen plus 1 procentpunt.

6.4 Resultaat spaar- en beleggingsvormen

Bedragen (x € 1.000)		2019	2018	2017	2016	2015
Obligatierente		27	24	113	193	145
Dividend		40	38	47	45	35
Gerealiseerd koersresultaat		84	21	76	10	28
Ongerealiseerd koersresultaat		405	-222	-65	-126	62
Bruto beleggingsresultaat		556	-139	171	122	270
Kosten beleggingen		32	34	25	37	37
Netto beleggingsresultaat		524	-173	146	85	233
Rendement beleggingen		9.93%	-3.27%	2.19%	1.23%	3.40%
Gemiddeld rendement 2015-2019	2.70%					
Gemiddeld rendement 2015-2019	€ 163					
Netto resultaat liquide middelen		0	5	1	6	9
Beleggingen 1 januari		5020	5277	6671	6901	6856
Interest op beleggingsrekeningen						0
Interest baten		0	5	1	6	8
Interest baten afdelingen		0	0	0	0	0
		0	5	1	6	9

6.5 Functie en omvang continuïteitsreserve

Naast de financiering van het Humanistisch Verbond, heeft het eigen vermogen ook de functie het risico van tegen- of wegvallende inkomsten op te vangen.

De continuïteitsreserve is gebaseerd op een risicoanalyse. Voor het bepalen van de omvang van de continuïteitsreserve zijn de volgen de veronderstellingen meegenomen:

Met name de inkomsten uit nalatenschappen zijn onzeker: wanneer nalatenschappen vrijkomen en wat de omvang ervan zal zijn, is volstrekt onvoorspelbaar. Ook is sprake van toenemende concurrentie bij het werven van nalatenschappen. Tevens hebben de beleggingsopbrengsten een onzeker karakter en is er een risico op daling van de contributies en giften door imagoschade. Anders dan de baten zijn de kosten van Humanistisch Verbond/Steunfonds

Humanisme in belangrijke mate als 'vast' te typeren. Een eventueel noodzakelijke aanpassing van de kostenstructuur onder handhaving van de continuïteit van de organisatie

vergt derhalve geruime tijd. Daarnaast heeft de organisatie de afgelopen jaren te kampen gehad met een relatief hoog ziekteverzuim, wat tot extra kosten heeft geleid. De continuïteitsreserve bedraagt € 4.087.945. Op basis van de risicoanalyse acht het Humanistisch Verbond de omvang van de continuïteitsreserve voldoende. Het CBF hanteert als norm voor de continuïteitsreserve een bedrag van maximaal anderhalf keer de jaarlijkse uitvoeringskosten. Dit komt neer op een maximale omvang ultimo 2019 van € 4.492.329. Met de huidige omvang van de continuïteitsreserve van € 4.087.945 blijft het Humanistisch Verbond binnen deze norm.

6.6 Bestemmingsreserve

De bestemmingsreserves betreffen door het bestuur geormerkte gelden voor specifieke doeleinden. Het zijn geen verplichtingen aan derden.

- De bestemmingsreserve Activiteiten (voorheen dienstverlening afdelingen) betreft een reserve voor nieuwe ontwikkelingen binnen de vereniging, voor extra activiteiten voor/door afdelingen van het Humanistisch Verbond waarvoor de afdeling onvoldoende middelen heeft, en voor activiteiten in regio's waar geen afdeling bestaat. De reserve is afkomstig uit de middelen van opgeheven afdelingen. Sinds 2016 is het surplus aan vermogen bij de afdelingen aan deze reserve onttrokken.
- De reservering ten behoeve van Humanistisch Verbond afdeling Haaglanden (thans genaamd Den Haag) wordt na de opheffing van de Stichting Vrienden van Haaglanden met ingang 2016 door het Humanistisch Verbond zelf beheerd. In 2019 is zowel het resultaat van de afdeling Den Haag als de rente gemuteerd op deze bestemmingsreserve.

6.7 Bestemmingsfonds

Het fonds betreft de door derden geormerkte gelden. Per 1 januari 2019 was de stand van het bestemmingsfonds € 525.509. In 2019 is € 71.695 uitgegeven door afdelingen wat ook is onttrokken aan dit bestemmingsfonds. Per 31 december bedraagt de stand € 453.814. Het betreft € 34.033 ten behoeve van gewest Drenthe, € 17.310 ten behoeve van afdeling Fryslan en € 402.471 ten behoeve van de afdeling Amsterdam.

7. Verantwoordingsverklaring

Sinds 1 januari 2016 is er een nieuwe erkenningsregeling Goede Doelen met nieuwe normen en gemoderniseerd toezicht. Zowel het Humanistisch Verbond als Stichting Steunfonds Humanisme hanteren de SBF-code voor Goed Bestuur van de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie.

In de Verantwoordingsverklaring van het Humanistisch Verbond en het Steunfonds Humanisme wordt verwoord hoe inhoud wordt gegeven aan de principes van scheiding van functies, effectieve besteding van middelen en van een heldere communicatie en omgang met belanghebbenden.

7.1 Toezicht en bestuur

De Algemene Ledenvergadering (ALV) houdt door middel van een jaarvergadering toezicht op het bestuurlijk functioneren.

In 2019 werden het Bestuursverslag en de Jaarrekening 2018 ter vaststelling voorgelegd aan de ALV, die hiermee akkoord ging. Tevens werd de ALV geïnformeerd over de inhoudelijke en financiële voortgang 2018 en stelde de ALV de Beleidsmatige vooruitblik 2020 vast.

Zelfevaluatie

Het bestuur heeft zijn jaarlijkse zelfevaluatie ook dit jaar weer gehouden.

Het beoordelingsgesprek van de voorzitter en de algemeen secretaris met de directeur heeft in het eerste kwartaal van 2019 plaatsgevonden.

Vrijwilligersbeleid

Het Humanistisch Verbond is een vereniging waarin veel vrijwilligers actief zijn, met name op lokaal niveau. De bestuursfuncties van deze afdelingen worden door vrijwilligers vervuld en ook de leden die lokale activiteiten organiseren, doen dit op vrijwillige basis.

De werving van nieuwe bestuursleden en vrijwilligers die activiteiten organiseren gebeurt door de afdelingsbesturen. De bestuursverkiezingen vinden plaats op een vooraf aan alle leden aangekondigde ledenvergadering.

Naast actieve vrijwilligers op lokaal niveau is een aantal vrijwilligers actief betrokken bij de ontwikkeling en organisatie van landelijke activiteiten.

Leden worden uitgenodigd om actief mee te denken over en mee te werken aan de (beleids)doelstellingen van het Humanistisch Verbond, onder andere via bijeenkomsten voor een landelijke dag voor actieve leden en door enquêtes onder leden.

Vrijwilligers zijn WA-verzekerd tijdens hun werk voor het Humanistisch Verbond. De kosten die door de vrijwilligers worden gemaakt voor uitvoering van de activiteiten worden vergoed.

Afdelingen

Over het algemeen is het – zeker in de kleinere afdelingen – lastig om opvolging te vinden voor de bestuursfuncties. Dat leidde in 2019 ertoe dat de afdeling Noordoostpolder bij het hoofdbestuur per 31 december om opheffing heeft verzocht.

De afdeling Apeldoorn is medio 2019 omgezet in een werkgroep. De verlichting van de statutaire taken heeft daar geleid tot deelname van nieuwe vrijwilligers die de coördinatie van de regionale activiteiten op zich hebben genomen.

De afdeling Soest-Baarn vierde in 2019 haar 75-jarige bestaan. Jammer genoeg leek het erop dat er geen opvolgers voor de vertrekkende bestuursleden gevonden zouden worden. In samenwerking met het landelijk bureau is het desondanks gelukt, nieuwe bestuursleden te vinden die het stokje in 2020 over zullen nemen.

Ook het bestuur van de afdeling Zutphen lukte het niet om nieuwe bestuursleden te vinden. Na een ledenraadpleging werd er geconcludeerd dat de meest wenselijke optie een samenvoeging met de afdeling Deventer en omstreken zou zijn. Deze zal begin 2020 verder vormgegeven worden.

Met de afdeling Noord-Holland Noord heeft eind 2019 overleg plaatsgevonden. Daarbij is het gelukt om het afdelingsbestuur een nieuw impuls en nieuwe motivatie te geven. Bestuursleden staan in nauw contact met het landelijk bureau om het nieuw verkregen elan vast te houden en de afdeling verder te activeren.

In Limburg is een nauwere samenwerking tussen de afdeling Zuid Limburg en de werkgroep Noord/Midden Limburg tot stand gekomen om gezamenlijk activiteiten te organiseren.

7.2 Effectieve besteding middelen

Besteding middelen

Uitgangspunten voor de besteding van de beschikbare middelen:

- Een maximale besteding ten gunste van de doelstelling;
- Het percentage middelen besteed aan de eigen fondswerving bedraagt geconsolideerd voor het Humanistisch Verbond en Steunfonds Humanisme maximaal 25%.

In 2019 zag de verhouding van de totale bestedingen er als volgt uit:

- De totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie tot de totale baten waren in 2019 69%.
- De totale bestedingen aan de doelstelling in relatie tot de totale lasten waren 80%.
- De kosten voor fondsenwerving in relatie tot de geworven baten waren 11,5%. Dit is ruim onder de CBF-norm.
- De bestedingen voor beheer en administratie in relatie tot de totale lasten waren 7,4%.

De bestedingspercentages worden toegelicht in de Jaarrekening onder het hoofdstuk *Toelichting op de staat van baten en lasten*.

Ten behoeve van een effectieve besteding van de middelen worden op jaarbasis budgetten vastgesteld voor de diverse projecten en activiteiten. Op basis van financiële rapportages vindt drie keer per jaar een bespreking plaats tussen verantwoordelijke budgethouders en directie over de voortgang in de uitgaven. Dit kan leiden tot aanpassingen van de activiteiten dan wel van de budgetten. Afwijkingen van de budgetbegroting moeten vooraf worden gemeld aan de directie.

Daarnaast brengt de directie op basis van financiële rapportages drie keer per jaar verslag uit aan het bestuur over de voortgang in de bestedingen en inkomsten. Afwijkingen ten opzichte van de begroting worden besproken en kunnen aanleiding zijn voor wijzigingen in beleid en uitvoering.

Financieel beheer afdelingen

Afdelingen dienen jaarlijks een werkplan in met een begroting en leggen verantwoording af over de bestedingen door middel van een balans en exploitatierekening. Alle afdelingen hebben hun financiële jaarverantwoording ingediend over het jaar 2018.

Op 10 juni vond het jaarlijkse penningmeestersoverleg plaats. De belangrijkste onderwerpen waren het proces van aanlevering van de financiële verantwoording door de afdelingen.

Hiervoor zal in 2020 een pilotproject worden gestart, waarin de afdelingen met een exploitatie van boven de € 5000,- begeleid zullen worden bij de introductie van een online boekhoudplatform. Dit om het inzicht in de financiële situatie van de eigen afdeling te vergroten.

7.3 Communicatie met belanghebbenden

Het HV kent in de communicatiestrategie 5 groepen van belanghebbenden:

- 1) Leden, donateurs, erfstellers;
- 2) Geïnteresseerden die activiteiten zoals cursussen en lezingen volgen;
- 3) Geïnteresseerden die ons digitaal volgen via onze eigen nieuwsuitingen op website, twitter, facebook, nieuwsbrieven.;
- 4) Mensen die betrokken zijn bij andere humanistische organisaties uit de humanistische alliantie;
- 5) Mensen die we via de media bereiken met onze standpunten (free publicity).

De eerste groep binden we via ons magazine en via de afdelingen. De tweede en derde groep benaderen we actief door ze te wijzen op de relevantie van het lidmaatschap en het aanbieden van dit lidmaatschap. Voor de vierde groep maken we afspraken met andere humanistische organisaties om ons geluid bij hun achterban te laten horen. Voor de vijfde groep laten we ons geluid zoveel mogelijk horen in de media en maken we onszelf goed vindbaar via google search en onze social media-kanalen.

De communicatie met de eerste groep is vrijwel hetzelfde gebleven als in 2018 en verloopt via het magazine, direct mailings, nieuwsbrief, e-mail, webcare en social media. In 2020 wordt onderzocht hoe we onze achterban meer bij onze acties en organisatie kunnen betrekken. Door het wegvallen van de Socrateslezing in het najaar, is de groep die de evenementen en cursussen bezoekt kleiner dan begroot, dit kanaal leverde dan ook hierdoor minder leden op.

Website, nieuwsbrief en social media

In 2019 is het aantal abonnees op de nieuwsbrief bijna verdubbeld van 15.600 in 2018 naar 28.180 op 1 december 2019. Het aantal nieuwe volgers op Facebook steeg van 9.934 begin januari naar 11.585 op 31 december. Een voorzichtige stijging van 1.651. Twitter groeide van 5.043 naar 5.630, op Instagram eindigden we 2019 met 1.340 volgers.

De flinke groei in nieuwsbriefabonnees is mede te danken aan de nieuwe website. De nieuwe website is flexibel en zeer geschikt voor het voeren van campagnes en acties met conversie naar nieuwsbriefabonnees en lidmaatschap. In eerdere jaarverslagen waren de unieke bezoekers leidend. Deze worden niet meer weergegeven in analytics. Wel het aantal unieke paginaweergaven en aantal gebruikers. Bij 'Unieke paginaweergaven' wordt het aantal sessies vermeld gedurende welke de opgegeven pagina ten minste één keer is weergegeven. Er wordt een unieke paginaweergave geteld voor elke combinatie. In 2019 was het totaal 777.442. Met stip op één staat de pagina over de Liefdesverklaring met 172.962 weergaven. Het gebruikerscijfer staat voor iedereen die een of meerdere keren de website heeft bezocht. Een interessant getal dus. In 2019 was dat 385.568 versus 132.189 in 2018. Een groot verschil. In 2019 zijn meer acties zoals de stickeractie en petitie gestart. Zo is de derde best bekeken pagina van 2019 het manifest Mijn Dood is Niet van Mij met 29.483 unieke paginaweergaven. De petitie en acties hebben vervolgens geresulteerd in meer nieuwsbriefinschrijvingen en zo een groter bereik van het Humanistisch Verbond via onze communicatiekanalen.

Benchmark Goede Doelen

Door de overgang naar een nieuwe website en een nieuw mailprogramma is de koppeling met Analytics niet helemaal juist verlopen. Er zijn fouten in de meting van Google Analytics ontstaan. Toch willen we graag een beeld schetsen van waar het verkeer op de website van het Humanistisch Verbond vandaan komt, en hoe wij scoren ten opzichte van andere Goede Doelen-organisaties. Het is daarbij wel goed te vermelden dat het overzicht hieronder een schatting betreft. Ondanks de onjuiste meting hebben we een zo juist mogelijke benadering willen geven van de herkomst van de bezoekers. We houden hierbij de benchmark aan van 2018. De 2019-cijfers zijn nog niet bekend.

Kanaal	Gebruikers 2019	Percentage	HV 2018	Goede Doelen
Direct	104.755	26	23	25
Social	141.799	35	20	9
Organic Search	89.368	22	50	38
Anders	864	0,2		
Doorverwijzing	27.370	7	7	7
SEA	5.668	1	2	7
Display	1.572	0,4		
Email	31.363	8	7	12
Totaal	402.759			

Humanistische Canon

De Humanistische Canon is de website van het Humanistisch Verbond die een overzicht geeft van de geschiedenis en de actualiteit van het humanisme. Het verkeer op de Humanistische Canon is in 2019 bijna 77% toegenomen ten opzichte van 2018, met name door het organisch bereik (SEO). Het totaal aantal bezoekers staat op 136.853. De Canon heeft daarmee ruim 20% meer bezoekers dan in 2018. Daarmee is de weg terug gevonden naar het topjaar 2016 toen er 222.000 bezoekers waren. De verwacht is dat de Canon in 2020 weer meer bezoekers zal trekken, al zal het niet meer met dezelfde groeipercentages zijn.

Lifestream

De website Lifestream.nl van het Humanistisch Verbond geeft inspiratie met zingevingsvragen en biedt diensten aan. In totaal heeft Lifestream in 2019 29.952 bezoekers getrokken. Dat is 209 procent meer dan het voorgaande jaar. De bezoekers zijn voor een groot deel - 17.264 - via SEO (organisch bereik) op de site gekomen. Ondanks de forse stijging blijft Lifestream daarmee achter bij de doelstelling van minimaal 50.000 bezoekers.

HUMAN INC.

HUMAN INC. is het magazine van het Humanistisch Verbond. Waar voorheen het magazine een samenwerking was met omroep Human zijn we dit jaar zelfstandig verder gegaan. In 2019 is het blad drie keer uitgekomen onder leiding van hoofdredacteur José Rozenbroek. Het blad wordt gestuurd naar de leden, en is daarnaast verspreid onder medewerkers van de organisaties van de Humanistische Alliantie en naar abonnees van De Groene Amsterdammer waarmee de oplage in december in totaal 45.000 bedroeg.

Google Adwords

Vanuit Google Ads zijn in 2019 36.786 bezoekers naar een website van het Humanistisch verbond (humanistischverbond.nl, humanistischecanon.nl of lifestream.nl) gestuurd. Dit zijn er ruim 15.400 meer dan in 2018. Er is een constanter aantal gebruikers/bezoekers per dag naar de websites gestuurd met daarbij een aantal duidelijke uitschieters, bij specifieke campagnes of media-aandacht.

Mediabereik

Een belangrijke en blijvende pijler in het communicatiebeleid is free publicity. In de vorm van opiniestukken in kranten bijvoorbeeld, maar vooral ook door ludieke acties en interviews over onderwerpen die belangrijk zijn voor het humanisme en het Humanistisch Verbond.

In 2019 is het Humanistisch Verbond 186 keer in de landelijke pers genoemd - van radio tot aan tv en alle landelijke krantentitels. Dat is een enorme stijging ten opzichte van 2018 waar het aantal op 52 lag. We haalden het nieuws met De Liefdesverklaring (RTL Boulevard, 3FM), onze acties voor de bescherming van de vrije keuze rondom abortus zoals de stickeractie (Hart van Nederland, EditieNL, AD.nl), de tegendemonstratie in Utrecht tijdens de Mars voor het Leven (NOS 8 uur Journaal, RTL Nieuws, meerdere websites), ons werk voor internationale vrijdenkers (EenVandaag, Vrij Nederland) en meer.

Regionaal zijn we 139 keer genoemd. Dat is iets minder dan voorgaand jaar.

8. Bestuur en directie

8.1 Humanistisch Verbond

Bestuursleden hebben een zittingstermijn van vier jaar en kunnen maximaal één keer worden herbenoemd. Bestuurswisselingen vinden plaats overeenkomstig een rooster van aftreden. Alle bestuursleden zijn actief op onbezoldigde basis. Zij kunnen onkosten declareren op basis van specificaties. De voorzitter ontvangt per kwartaal een vaste onkostenvergoeding voor reis-, verblijf-, onkosten en representatie. Aan bestuurders worden geen leningen, voorschotten en garanties verstrekt.

Het bestuur van het Humanistisch Verbond bestaat op 31 december 2019 uit:

Boris van der Ham, voorzitter

Voorzitter sinds november 2012; herkozen ALV 2016; definitief aftredend 2020.

Portefeuille: woordvoerder/representatie Humanistisch Verbond, visie, vertegenwoordiging Humanistisch Verbond in Algemene Vergadering Humanistische Alliantie.

Functie dagelijks leven: bestuurder, acteur en schrijver.

Nevenfuncties:

- Voorzitter van de Vereniging Afvalbedrijven (betaald) per 1-4-2016
- Voorzitter stichting Werelderfgoed.nl (betaald) - sinds 2015
- Voorzitter NICAM (betaald) sinds 2014
- Raad van Toezicht Conrisq groep (betaald), vanaf 1 januari 2017 Tot 1 maart 2019
- Lid van de 'Human Rights Committee' van Liberal International (niet-betaald) - sinds 2014 tot april 2019
- Voorzitter van de Raad van Toezicht CJP (niet-betaald) - sinds 2014
- Lid Raad van Advies van Kamp Westerbork (niet betaald) - sinds 2012 tot december 2019
- Voorzitter van COMBO (overlegorgaan JOB en LAKS) (niet-betaald) - sinds 2014 tot april 2020
- Voorzitter van de 'Vrienden van de JD (niet betaald) - sinds 2003
- Voorzitter 4/5 mei-comité Amsterdam Oud-West (niet betaald) - sinds 2015
- Verschillende comités van aanbeveling (niet betaald)
- Voorzitter Nederlandse Franchise Vereniging (betaald) vanaf 2017
- Voorzitter Vrije Theater Producenten (betaald) vanaf 2018
- Penningmeester bestuur van de IHEU (Humanists International) -sinds augustus 2018
- Voorzitter Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, (betaald) vanaf januari 2019
- Raad van advies 'Freedom Internet' vanaf november 2019

Leon Benders, penningmeester

Penningmeester sinds november 2012; herkozen ALV 2016; definitief aftredend 2020.

Portefeuille: financiën/CBF-erkenning, Stichting Steunfonds Humanisme.

Functie dagelijks leven: program manager Qirion, Arnhem.

Nevenfuncties:

- Penningmeester Hilverzon Hilversum vanaf mei 2019
- Bestuurslid Stichting Steunfonds Humanisme
- Bestuurslid Stichting Huisvesting HV Rotterdam

Caroline Suransky, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2015; herkozen ALV 2019; definitief aftredend 2023.

Portefeuille: visie en internationaal.

Functie dagelijks leven: Universitair Hoofddocent Universiteit voor Humanistiek.

Nevenfuncties:

- Research Fellow, Unit for Institutional Change and Social Justice, University of the Free State, Zuid Afrika
- Lid Adviesraad Dr. Ambedkar Centre for Exclusion Studies & Transformative Action (ACESTA) School of Law, Glocal University (India)
- Lid Stuurgroep van het interlevensbeschouwelijk platform 'In Vrijheid Verbonden' (IVV)

Joost van Katwijk, algemeen secretaris

Algemeen secretaris sinds november 2016; aftredend 2020; definitief aftredend 2024.

Portefeuille: personeel en organisatie.

Functie dagelijks leven: Strategisch adviseur en interim management bij Joost van Katwijk Consulting.

Nevenfuncties:

- Penningmeester Stichting Centrum HVO
- Penningmeester Stichting HVO primair
- Bestuurslid Stichting Huisvesting HV Rotterdam
- Secretaris Academy for Integrative Medicine

Allard de Jong, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2016; aftredend 2020; definitief aftredend 2024.

Portefeuille: marketing, communicatie & ledenwerving.

Functie dagelijks leven: Strategisch adviseur platform theoretische leerweg VMBO.

Dick Middelhoek, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2016; aftredend 2020; definitief aftredend 2020.

Portefeuille: Onderwijs.

Functie dagelijks leven: ondernemer, trainer/coach, spreker en schrijver.

Nevenfuncties:

- Programmaleider Internationale School Voor Wijsbegeerte (ISVW)
- Voorzitter Stichting HVO (tot zomer 2018)
- Bestuurslid Stichting Socrates

Tessa van Wijnen, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2017; aftredend 2021; definitief aftredend 2025.

Portefeuille: Vereniging.

Functie dagelijks leven: Docent aardrijkskunde OSB.

Nevenfuncties:

- Statenlid GroenLinks Noord-Holland
- Lid programmaraad Randstedelijke Rekenkamer
- Bestuurslid Anmec

Elisabeth van Oostrum, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2017, aftredend 2021; definitief aftredend 2025.

Portefeuille: humanistische diensten.

Nevenfuncties:

- Voorzitter Raad van Toezicht MantelzorgNL, Landelijke vereniging voor Mantelzorgers
- Voorzitter Raad van Toezicht Zin in Utrecht
- Lid van Raad van Toezicht Openbaar Onderwijs Wijk bij Duurstede
- Voorzitter Ouderendelegatie NUZO (Netwerk Utrecht Zorg Ouderen)
- Lid van Raad van Ouderen

8.2 Directie

Het (landelijk) bestuur wordt ondersteund door een bezoldigde directie. Deze is verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering en stuurt de uitvoeringsorganisatie (landelijk bureau) aan. De directie kan daarnaast bepaald beleid vaststellen, waarna het bestuur dat beleid dient goed te keuren. De verantwoordelijkheid van de directie is vastgelegd in een directiestatuut.

Directie Christa Compas

Nevenfuncties:

- Voorzitter Bestuur Humanistische Alliantie
- Voorzitter stichting Stadmakertjes
- Bestuurslid Jeugdfonds Sport en Cultuur Nederland
- Lid Raad van Toezicht Pantar
- Voorzitter Stichting Wikistad

Salariëring vindt plaats volgens de CAO Sociaal Werk. De directeur heeft een aanstelling van 36 uur (= fulltime) voor onbepaalde tijd. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt het Humanistisch Verbond de Regeling beloning directeuren van goede doelen voor besturen en raden van toezicht. (Zie www.goededoelennederland.nl).

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij het Humanistisch Verbond vond plaats door het bestuur op basis van het advies van bureau Conclusion. De voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomens van de directie bedroeg € 98.210 (1 FTE/12 mnd.). De beloning bleef binnen de geldende maxima. Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn bleven binnen het in de regeling opgenomen maximumbedrag van € 194.000 per jaar. De belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen. De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de Jaarrekening onder de toelichting op de lastenverdeling bij de personeelskosten toegelicht.

Bezoldigingsbeleid medewerkers

De salariëring van de overige medewerkers vindt plaats volgens de CAO Sociaal Werk.

9. Beleid en begroting 2020

9.1 Beleid 2020

Het beleidsplan Vrij en Menswaardig wordt in 2020 verder uitgevoerd.

- *Freedom of Thought*. In 2020 wordt de initiatiefnota Vrij om Niet te geloven in de tweede kamer behandeld. Wij zullen de uitvoering daarvan goed volgen en stimuleren dat Nederland in de wereld de rol van gidslid als het gaat om vrijheid van geloof en levensbeschouwing te vervullen.
- Ook in 2020 bieden wij een platform aan Internationale nieuwe vrijdenkers en aan van oorsprong Nederlandse vrijdenkers. De internationale groep is in 2019 fors gegroeid. Voor het eerst zijn er ook groepen buiten Amsterdam gestart. Dit zetten we in 2020 voort. We stimuleren dat de groep zich ook zelf mengt in discussies over mensenrechten en vrijheid van geloof en levensbeschouwing. We volgen de IND in de wijze waarop ze asielaanvragen van ongelovigen behandelt.
- De groep Nederlandse Vrijdenkers heeft vooral een sociale platformfunctie. De groep komt met enige regelmaat bij elkaar.
- *Met zorg omzien naar elkaar*. De integratie tussen het beleidsprogramma Zorg en de humanistische diensten heeft in 2019 plaatsgevonden. Er is groeiende interesse en geld voor geestelijke verzorging. Dat betekent dat we op verschillende terreinen actief zijn om de positie van humanistische geestelijke verzorging te versterken. Het meest in het oog springende is de geestelijke verzorging thuis. Ook is er in toenemende mate aandacht voor levensvragen en persoonlijke inspiratie. We zijn betrokken bij de denktank Mentale Vooruitgang en een collectief voor Imperfectie. De Socrateslezing wordt gehouden door Henk Blanken met wie we veel optrekken als het gaat om zorg en autonomie in moeilijke omstandigheden.
- *Humanistisch Onderwijs*. In 2020 wordt de beroepscode en de benoeming van hvo docenten verder ingevoerd. De leerlijn heeft een stevige opfrisbeurt gehad en dat zal in 2020 tot publicaties leiden. We blijven ons inzetten voor een opleiding humanistisch docent levensbeschouwing. Dit doen we met de Universiteit voor Humanistiek. We leveren een bijdrage aan 75 jaar vrijheid. En vragen aandacht voor kinderrechten als het gaat om de vrijheid van kinderen om te komen tot een eigen levensbeschouwing, ook op een bijzondere school.
- De persoonlijke invulling van leven, liefde en dood staat ook in 2020 weer hoog op onze agenda. Vrije toegang tot een abortuskliniek en het verminderen van het taboe op abortus is in 2020 weer van belang. We verwachten ook initiatiefwetgeving ten aanzien van "voltooid leven". Wij zullen daarbij van ons laten horen. Vanuit dit programma ontwikkelen we ook een soort kieswijzer voor de verkiezingen van 2021.
- Inspiratie voor het leven. We werken aan een vergroting van het cursus en trainingsaanbod. Enerzijds door meer verdiepingdagen aan onze programma's te koppelen en anderzijds door een samenwerking aan te gaan met de Vrije Academie voor de reguliere cursussen.

- En natuurlijk staat 2020 voor een groot deel in het teken van ons 75 jarig jubileum in 2021. We voeren een extra campagne. We bereiden onder meer een tentoonstelling en een viering voor.

9.2 Risico's 2020

Voorafgaand aan deze risicoparagraaf een korte constatering ten aanzien van de Covid-19 crisis.

Bij het schrijven van dit bestuursverslag bevinden we ons na de eerste piek van deze crisis. De eerste constatering is dat Covid-19 geen grote risico's voor het Humanistisch Verbond met zich mee heeft gebracht. Wel stagneert het groeipad ten aanzien van ledenwerving. Het is goed denkbaar dat we 2020 afsluiten zonder ledengroei. Tegelijkertijd zien we dat de wijze waarop we gereageerd hebben op deze crisis wel tot meer ledenbinding heeft geleid.

Doelstellingen

Ledenwerving

De sympathie voor het humanisme blijft vooralsnog onverminderd groot. 5% van de bevolking noemt zich desgevraagd humanist. 1 op de 10 volwassenen vindt humanisme een aantrekkelijke levensbeschouwing. Het potentieel is dus groot.

Het grote probleem blijft tegelijkertijd dat mensen de noodzaak niet voelen om hier en nu lid te worden of te doneren aan het Humanistisch Verbond. Het afgelopen jaar slaagden we er in om meer leden te werven dan in de afgelopen 20 jaar is gebeurd. Het lukte om mensen te overtuigen van de urgentie om lid te worden. Dit kwam zowel door een effectieve maatschappelijke agendering als door een effectieve inrichting van het opvolgproces waarin telemarketing een belangrijke rol speelde. Het risico is dat het ook van de maatschappelijke omgeving afhangt of we een effectieve rol kunnen spelen.

De achterban van het HV is redelijk loyaal, toch zien we dat het aantal opzeggingen toeneemt. Dat maakt de groei-ambitie steeds ambitieuzer. De ambitie is om te groeien. Dat lukt ons elk jaar weer, maar minder snel dan de targets voorschrijven. Het bureau is er steeds beter op ingericht om op basis van de analytics op maandbasis bij te sturen op het effect van acties. Tevens wordt op kwartaalbasis een analyse gemaakt van de ontwikkelingen, dit wordt ook in de bestuursvergadering geagendeerd. Het risico dat we de doelstellingen niet halen wordt daarmee beter beheersbaar gemaakt.

Het financiële risico dat we lopen als er in het jaar geen ledenwinst is en alleen maar reguliere uitstroom is rond de 100.000 euro negatief. (Een gebrek aan nieuwe inkomsten van rond 40.000 en een effect van rond de 60.000 van niet compenseren van opzeggers) Het effect kan alleen groter zijn als door een groot imagoschandaal het aantal opzeggers significant stijgt en er ook geen nieuwe leden binnen komen.

Zoals ledenwerving risico loopt bij imagoschade, zo geldt dat ook voor donaties. Wij zijn voor rond de € 200.000 afhankelijk van donaties. Dit betreft 1 grote donatie en enkele honderden kleinere donaties.

De belangrijkste beheersmaatregel tegen imagoschade is afstemming van de communicatie binnen de vereniging.

Beheer vermogen

Het risico met betrekking tot het vermogen van het Humanistisch Verbond ligt vooral bij de grilligheid van de opbrengsten van nalatenschappen en van de beleggingen. Voor de nalatenschappen blijven we in de begroting uitgaan van het 10-jaars-gemiddelde en het gezond verstand. In 2019 presteerden we boven begroting. Vertrouwen is hier het sleutelwoord. Wij onderscheiden ons door een sterke afdeling van Executeurs Testamentair. Mensen vertrouwen ons het executeur schap toe, vaak door positieve verhalen van vrienden en kennissen. We besteden veel aandacht aan het in stand houden van dit vertrouwen en hebben ook waarborgen ingebouwd via het verplicht stellen van een VOG, en het 4-ogen-principe. Hoewel de inkomensstroom dus heel grillig is, wordt er wel systematisch gestuurd op het in stand houden en enige groei bewerkstelligen in het aantal erfstellers.

Op het gebied van legaten en andere A-Z-nalatenschappen kunnen we ons nog niet meten met andere goede doelen.

De beleggingen zijn eveneens grillig. Met name de waardeveranderingen van obligaties en aandelen zijn onvoorspelbaar en afhankelijk van de ontwikkelingen op de effectenmarkten. Dit stelt hoge eisen aan de kwaliteit van het vermogensbeheer. Per 1 januari 2014 is het vermogensbeheer opgedragen aan Triodos Bank. Triodos Bank voert een beleid dat marktconform financieel rendement combineert met het bevorderen van duurzame ontwikkelingen. De gelden zijn gematigd defensief en duurzaam belegd.

De behaalde rendementen waren in 2019 positief. Over het gehele jaar deed Triodos het voor het vierde jaar op rij slechter dan de markt. Doordat de inkomsten in 2018 en 2019 relatief goed waren, is er extra ingelegd in 2019.

Los van het beleggingsrisico is het risico dat de nalatenschappen negatief afwijken van de begroting zo'n € 600.000. Het steunfonds heeft nog nooit minder dan € 600.000 opbrengsten gehad. De belangrijkste beheersmaatregel is de bespreking van de resultaten in het steunfondsbestuur.

Beheer financiën van afdelingen

Afdelingen beschikken over eigen financiële middelen waarover zij aan het eind van het boekjaar verantwoording afleggen. Zij worden geacht een toelichting te geven bij 10 procent afwijking ten opzichte van de begroting. De meest voorkomende reden voor het niet uitvoeren van activiteiten is de beperkt beschikbare menskracht.

Gedurende het boekjaar 2019 vindt geen tussentijdse controle plaats van bestedingen van afdelingen. Gezien de omvang van het bedrag in relatie tot het aantal afdelingen, wordt het risico op onjuiste bestedingen aanvaardbaar geacht.

Jaarlijks vindt bij 4 tot 5 door de accountant te bepalen afdelingen een uitgebreide controle plaats op de in- en uitgaven. In 2019 is het initiatief genomen om meer afdelingen gebruik te laten maken van Snelstart zodat er onder meer ook meer inzicht in de bestedingen van de afdelingen mogelijk is.

Interne organisatie/ personele ontwikkelingen

Het ziekteverzuim is in 2019 onder de 10% gebleven maar nog altijd ruim boven het gemiddelde in Nederland. Er zijn relatief veel nieuwe en jonge mensen in dienst gekomen van het HV. Er wordt geïnvesteerd in teambuilding en het introductieproces voor nieuwe mensen zodat de opgave van het landelijk bureau matcht met de mogelijkheden van de medewerkers.

Risicomanagement vormt een integraal onderdeel van het gevoerde beleid. Het bestuur is goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche en is van mening dat de interne risicomanagement- en controlesystemen waarmee de organisatiebrede risico's worden beheerst in 2019 adequaat hebben gewerkt. Operationele en financiële risico's (prijs-, liquiditeits-, koers- en renterisico's) zijn vastgelegd in de managementinformatie en worden per kwartaal geanalyseerd. De bewaking van de financiële positie en bijstellen op basis van de financiële risico's vindt per kwartaal plaats. De implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming heeft plaatsgevonden.

9.3 Begroting 2020

Baten

Som van de geworven baten	2.565.687
Overige baten	143.910

Totaal baten **2.709.597**

Lasten

Besteed aan doelstellingen	2.953.377
Wervingskosten	236.343
Kosten beheer en administratie	341.388

Som van de lasten **3.531.108**

Saldo voor financiële baten en lasten **- 821.511**

Saldo financiële baten en lasten 22.358

Resultaat boekjaar **- 799.153**

10. Ondertekening bestuur

Amsterdam, 22 juni 2020

Boris van der Ham

Voorzitter

Leon Benders

Penningmeester

Samengevoegde jaarrekening 2019 van Vereniging Humanistisch Verbond te Amsterdam

JAARREKENING 2018

BALANS PER 31 DECEMBER 2018 (na bestemming saldo baten en lasten)

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Materiële vaste activa	1	<u>51.298</u>		<u>69.953</u>
		51.298		69.953
Vorderingen en overlopende activa	2	1.607.783	1.961.088	
Effecten	3	6.833.188	5.020.139	
Liquide middelen	4	<u>2.081.723</u>	<u>2.652.773</u>	
		10.522.694	9.634.000	
Totaal activa		<u>10.573.992</u>	<u>9.703.953</u>	
PASSIVA				
Reserves en fondsen				
<i>Reserves</i>				
Continuïteitsreserve	5	4.087.945	4.087.945	
Bestemmingsreserves	6	525.764	557.005	
Overige reserves	7	<u>5.009.137</u>	<u>3.932.112</u>	
		9.622.846	8.577.062	
<i>Fondsen</i>				
Bestemmingsfonds erfenissen en legaten	8	453.814	525.509	
Kortlopende schulden	9	<u>497.332</u>	<u>601.382</u>	
Totaal passiva		<u>10.573.992</u>	<u>9.703.953</u>	

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2019

		Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
		€	€	€
BATEN:				
Baten van particulieren	10	3.207.182	2.553.681	4.986.828
Baten van subsidies van overheden	11	36.354	55.000	58.993
Baten van andere organisaties zonder winststreven	12	100.107	75.000	125.000
Som van de geworven baten		<u>3.343.643</u>	<u>2.683.681</u>	<u>5.170.821</u>
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	13	70.132	119.075	61.028
Overige baten	14	46.412	40.987	46.200
Som van de baten		<u>3.460.188</u>	<u>2.843.743</u>	<u>5.278.049</u>
LASTEN:				
Besteed aan doelstellingen				
Verenigen	15	619.916	751.333	588.803
Humanistische levensbeschouwing	16	979.603	1.097.863	1.003.380
Activiteiten	17	790.241	1.040.995	829.488
Wervingskosten	18	383.856	236.736	432.751
Kosten beheer en administratie	19	221.271	342.980	226.847
Som van de lasten		<u>2.994.886</u>	<u>3.469.906</u>	<u>3.081.268</u>
Saldo vóór financiële baten en lasten		465.302	-626.163	2.196.781
Saldo financiële baten en lasten	20	508.787	27.962	-196.639
Saldo van baten en lasten		<u>974.089</u>	<u>-598.201</u>	<u>2.000.143</u>
Bestemming saldo van baten en lasten:				
Toevoeging / onttrekkingen:				
bestemmingsreserve activiteiten		4.901		-10.510
bestemmingsreserve afd. Den Haag		-36.142		-75.314
bestemmingsfonds erfenissen en legaten		-71.695		-96.855
overige reserves		1.077.025		2.182.822
		<u>974.089</u>		<u>2.000.143</u>

KASSTROOMOVERZICHT

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN		
Saldo van baten en lasten	974.089	2.000.143
Aanpassing voor:		
Afschrijving	19.757	21.992
Rentelasten	16.106	23.946
Dividendbaten	-40.067	-38.452
Verandering in werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	353.305	-1.257.443
Mutatie nog te ontvangen interest obligaties	9.541	-6.978
Mutatie kortlopende schulden	-104.050	24.883
Waardeveranderingen effecten ongerealiseerd	-395.404	222.097
	<u>-136.608</u>	<u>-1.017.441</u>
TOTAAL KASSTROOM UIT PRIMAIRE ACTIVITEITEN	833.278	990.188
Ontvangen interest	-9.445	11.746
Betaalde interest	-16.203	-28.832
Inbreng nieuwe afdeling en St. Huisvesting HV Rotterdam	0	52.585
	<u>-25.647</u>	<u>35.499</u>
TOTAAL KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN	807.631	1.025.687
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN		
Investeringen in materiële vaste activa	-1.102	-38.614
TOTAAL KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN	-1.102	-38.614
KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
Aankopen effecten	-4.964.160	-3.965.541
Verkopen effecten	3.546.515	4.000.142
Ontvangen dividend	40.067	38.452
TOTAAL KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN	-1.377.578	73.053
NETTO-KASSTROOM	-571.051	1.060.126
HET VERLOOP VAN DE LIQUIDE MIDDELEN IS ALS VOLGT:		
Stand per 1 januari	2.652.773	1.592.647
Stand per 31 december	2.081.723	2.652.773
Mutatie liquide middelen	<u>-571.050</u>	<u>1.060.126</u>

Een kasstroomoverzicht is een overzicht van de geldmiddelen die in de verslagperiode beschikbaar zijn gekomen en van het gebruik dat van deze geldmiddelen is gemaakt. Tot de geldmiddelen worden gerekend de kasmiddelen, tegoeden op bankrekeningen en direct opeisbare deposito's.

ALGEMENE TOELICHTING EN GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

De jaarrekening omvat de geconsolideerde financiële gegevens van de verslaggevende eenheid Humanistisch Verbond. De verslaggevende eenheid bestaat uit Vereniging Humanistisch Verbond, de afdelingen van het Humanistisch Verbond, Stichting Steunfonds Humanisme en Stichting Huisvesting Humanistisch Verbond Rotterdam. De statutaire vestigingsplaats van de vereniging is Utrecht. De vereniging houdt kantoor op Ambonplein 73, te Amsterdam. De jaarrekening is opgesteld conform Titel 9, Boek 2 BW en in het bijzonder de voorschriften van de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende Organisaties. De Richtlijn 650 beoogt inzicht te verschaffen in de verwerving van fondsen en de daadwerkelijke besteding aan het doel waarvoor de fondsen zijn geworven. Daarnaast past de verslaggevende eenheid de regelingen 'Beloning directeuren' en 'Financieel beheer goede doelen' van Goede Doelen Nederland (GDN, voorheen Vereniging Fondsenwervende Instellingen - VFI)

Het Humanistisch Verbond is een levensbeschouwelijke vereniging die zich ten doel stelt:

1. allen te verenigen die instemmen met het humanistisch beginsel; dat wil zeggen met menselijke vermogens het leven en de wereld trachten te begrijpen, waarbij wezenlijk voor de mens wordt geacht zijn vermogen tot onderscheidend oordelen waarvoor niets of niemand buiten hem verantwoordelijk kan worden gesteld. Daarbij is ook het nemen van verantwoordelijkheid voor zijn/haar omgeving van essentieel belang. Centrale waarden zijn zelfbeschikking, vrijheid, gelijkwaardigheid en verdraagzaamheid;
2. een centrum te zijn voor verdieping, verspreiding en verdediging van de humanistische levensbeschouwing;
3. activiteiten te ontwikkelen of deel te nemen aan activiteiten van anderen die bijdragen aan het ontstaan van een samenleving van mensen die zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid voor zichzelf, hun medemens, de natuur en de samenleving.

Het Humanistisch Verbond heeft met meerdere organisaties op humanistische grondslag een relatie. In de meeste gevallen is er sprake van een relatie op 'afstand'. Dergelijke organisaties, veelal stichtingen, zoals Stichting Huisvesting Humanistisch Verbond Groningen, Stichting Humanistische Uitvaartbegeleiding, de Humanistische Omroep, Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs, Stichting HVO Primair, de Universiteit voor Humanistiek, Stichting Socrates, het Humanistisch Historisch Centrum, zijn weliswaar op humanistische grondslag georganiseerd, maar functioneren volledig zelfstandig en hebben eigen, specifieke doelstellingen die los staan van het Humanistisch Verbond. Het Verbond is in het verleden vaak betrokken geweest als (mede-) oprichter van deze stichtingen en heeft meestal het benoemingsrecht van leden van het bestuur.

Met enkele andere organisaties/stichtingen is de relatie intensiever. Niet alleen is sprake van benoeming van de bestuurders door het Verbond (of één van de afdelingen), maar het doel van deze stichtingen is eigenlijk alleen het (financieel) ondersteunen van het werk van het Humanistisch Verbond (soms specifiek in één van de afdelingen) en beheren van het daartoe in de stichting bijeengebracht vermogen. In de statuten van deze stichtingen is bepaald dat in geval van liquidatie het vermogen aan het Humanistisch Verbond (en/of één van de afdelingen) toevalt.

Stichting Steunfonds Humanisme en de afdelingen van het Humanistisch Verbond worden vanwege deze sterke verbondenheid met het Humanistisch Verbond opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslaggevingsperiode van een kalenderjaar, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2018.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van de grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen schattingen en veronderstellingen:

- Nog te ontvangen legaten, erfstellingen, notariële schenkingen
- Baten uit nalatenschappen

Grondslagen voor waardering van activa en passiva en resultaatbepaling

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Voor zover niet anders is vermeld wordt een actief in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de organisatie zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa. Onder verplichtingen worden mede voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen, maar worden verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich naar waarschijnlijk in de praktijk zullen voordoen, en niet op voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich voordoen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de staat van baten en lasten opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie. Indien de weergave van de economische realiteit ertoe leidt dat het opnemen van activa waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit feit vermeld. Verder wordt een actief of een verplichting niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie. Alle financiële informatie wordt in hele euro's opgenomen.

Financiële instrumenten

De financiële instrumenten omvatten effecten, overige vorderingen, geldmiddelen en overige financieringsverplichtingen en overige te betalen posten.

Financiële instrumenten worden bij een eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien echter financiële instrumenten bij de vervolgwaaarding worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, worden direct toerekenbare transactiekosten direct verwerkt in de staat van baten en lasten. De organisatie maakt geen gebruik van afgeleide instrumenten (derivaten). Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Vorderingen

Vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Investerings in eigenvermogensinstrumenten met beursnotering

De beleggingen van de vereniging in aandelen worden, voor zover deze aandelen beursgenoteerd zijn, na de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde. Veranderingen in de reële waarde worden, voor zover het resultaat van de individuele belegging cumulatief positief is, tot het moment van realisatie rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt onder aftrek van een voorziening voor latente belastingen.

Wanneer de belegging niet langer in de balans wordt opgenomen, wordt de in het eigen vermogen opgenomen cumulatieve waardeverandering overgeboekt naar de staat van baten en lasten. In geval van een cumulatieve waardevermindering tot onder de kostprijs wordt de waardevermindering in de staat van baten en lasten verantwoord. Aan- en verkopen van financiële activa die tot de categorie investeringen in eigenvermogensinstrumenten met beursnotering behoren, worden verantwoord op de transactiedatum.

De effectieve rente en eventuele bijzondere waardevermindervingsverliezen worden direct in de staat van baten en lasten verwerkt. Aan- en verkopen van financiële activa die tot de categorie verstrekte leningen en overige vorderingen behoren, worden verantwoord op de transactiedatum.

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode. De effectieve rente wordt direct verwerkt in de staat van baten en lasten.

Materiële vaste activa:

De inventaris, computerapparatuur en overige installaties worden gewaardeerd tegen kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De kostprijs van de genoemde activa bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij desinvestering.

De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd:

- inventaris 20%
- computerapparatuur en -programmatuur 20%
- overige installaties 20%

Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd indien zij de gebruiksduur van het object verlengen.

Buiten gebruik gestelde activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

De vereniging bepaalt het af te schrijven bedrag zonder rekening te houden met een restwaarde.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Voor materiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Vorderingen en effecten

De grondslagen voor de waardering van vorderingen en effecten zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen worden de continuïteitsreserve, de bestemmingsreserves, de bestemmingsfondsen en de overige reserves gepresenteerd.

Bestemmingsreserves betreffen middelen die zijn verkregen met een door het bestuur aangegeven specifieke bestemming. Aan de bestemmingsreserves ligt een plan ten grondslag waarin is opgenomen welke uitgaven ten laste van de reserve komen, een inschatting van het totaal van de uitgaven en een inschatting in welk jaar de uitgaven zullen worden gedaan. Op de bestemmingsreserves berust geen verplichting. De beperkte bestedingsmogelijkheid is aangegeven door het bestuur. Indien een beperktere bestedingsmogelijkheid door derden is vastgesteld, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsfonds.

Een continuïteitsreserve wordt gevormd voor de dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de fondsenwervende instelling ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen. De continuïteitsreserve is gebaseerd op basis van een analyse van specifieke risico's en de betreffende periode waarop de reserve betrekking heeft.

Met name de inkomsten uit nalatenschappen zijn onzeker: wanneer nalatenschappen vrijkomen en wat de omvang ervan zal zijn, is volstrekt onvoorspelbaar. Ook is sprake van toenemende concurrentie bij werven van nalatenschappen. Tevens hebben de beleggingsopbrengsten een onzeker karakter en is er een risico op daling van de contributies en giften door imagoschade.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Baten

De contributies en giften worden verantwoord voor het door de instelling ontvangen bedrag zonder dat de door de eigen organisatie gemaakte kosten in mindering zijn gebracht. Dit geldt ook voor baten van andere organisaties zonder winststreven. Bijdragen van leden worden verantwoord in het jaar waar zij betrekking op hebben. De giften en schenkingen worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen.

Nalatenschappen worden als baten verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Voorlopige uitbetalingen in de vorm van voorschotten worden in het boekjaar van ontvangst als baten uit nalatenschappen verantwoord in geval eerder geen betrouwbare schatting mogelijk was. Bij de waardering van de nalatenschappen moet rekening gehouden worden met eventuele rechten van vruchtgebruik. Zoals opgenomen in RJ650 dient met ingang van 1 januari 2017 tevens het vruchtgebruik geactiveerd te worden voor zover wordt voldaan aan de activeringscriteria. Tot en met 2016 werden nalatenschappen met vruchtgebruik tot afloop van het vruchtgebruik op nihil gewaardeerd en derhalve niet geactiveerd.

Rentebaten, beleggingsopbrengsten en de kosten van beleggingen, zoals bankkosten en kosten van beheer door derden en de eigen organisatie worden afzonderlijk in de staat van baten en lasten verantwoord onder 'saldo financiële baten en lasten'.

Huuropbrengsten worden lineair in de staat van baten en lasten opgenomen op basis van de duur van de huurovereenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huurovereenkomsten worden als integraal deel van de totale huuropbrengsten verwerkt.

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten. Zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de organisatie zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden wordt de subsidie als bate verantwoord. Subsidies ter compensatie van door de organisatie gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Personeel

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Indien de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de vereniging.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

De vereniging heeft voor haar werknemers een pensioenregeling welke is ondergebracht bij een pensioenfonds. Dat wil zeggen dat de vereniging geen verplichting heeft tot het voldoen van aanvullende premies in geval van een tekort bij het Pensioenfonds anders dan de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar. De premies zijn als lasten opgenomen in het jaar waarop zij betrekking hebben.

Leasing/Huur

De verslaggevende eenheid kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm. Classificatie van de lease vindt plaats op het tijdstip van het aangaan van de betreffende leaseovereenkomst.

Operationele leases (huur)

Als de verslaggevende eenheid optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Leasebetalingen inzake de operationele lease worden lineair over de leaseperiode ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

De reële waarde van beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald aan de hand van de marktprijs.

Vennootschapsbelasting

Zowel het Humanistisch Verbond als het Steunfonds voor Humanisme nemen niet deel aan economisch verkeer en worden niet als onderneming aangemerkt. Als gevolg daarvan zijn de entiteiten niet vennootschapsbelastingplichtig.

Kostentoe rekening

Kosten worden toegerekend aan de doelstelling, werving baten en beheer en administratie op basis van de volgende maatstaven:

- * Direct toerekenbare activiteitskosten worden direct toegerekend
- * De indirect niet direct toerekenbare kosten (zoals personeelskosten, huisvestingskosten, organisatiekosten en afschrijvingskosten) worden verdeeld op basis van een procentuele verdeling die tot stand komt aan de hand van een urenregistratiesysteem op persoonsniveau wat gehanteerd wordt binnen de organisatie.

TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

1. Materiële vaste activa

	Computers	Overige Inventaris	Totaal 2019	Totaal 2018
	€	€	€	€
<i>1 januari</i>				
Aanschaffingswaarden	80.690	138.180	218.870	180.256
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	54.949	93.968	148.917	126.925
Boekwaarden 1 januari	25.741	44.212	69.953	53.331
Mutaties				
Investeringen	1.102	0	1.102	38.614
Afschrijvingen	7.880	11.877	19.757	21.992
Totaal mutaties	-6.778	-11.877	-18.655	16.622
<i>31 december</i>				
Aanschaffingswaarden	81.793	138.180	219.972	218.870
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	62.829	105.845	168.674	148.917
Boekwaarden 31 december	18.964	32.335	51.298	69.953

Alle activa zijn primair benodigd voor de bedrijfsvoering.

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
	€	€
2. Vorderingen en overlopende activa		
Debiteuren	1.479	30.593
Interest obligaties	25.138	15.597
Nog te ontvangen legaten,erfstellingen,notariële schenkingen	1.459.731	1.883.041
Nog te ontvangen pensioenpremies	0	0
Overige vorderingen en overlopende activa	121.435	31.858
	<u>1.607.783</u>	<u>1.961.088</u>

De nog te ontvangen legaten, erfstellingen en notariële schenkingen bestaan uit een groot aantal afzonderlijke ingeschatte posten. De voorziening voor eventuele oninbaarheid bedraagt evenals in 2018 nihil. Een deel van de nog te ontvangen nalatenschappen kan mogelijk een doorlooptijd hebben van 1 à 2 jaar.

Onder de overige vorderingen is een bedrag opgenomen van € 15.789 inzake voorgeschoten bedragen met betrekking tot afhandeling van nalatenschappen.

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2018</u>
	€	%	€	%
3. Effecten				
Obligaties	3.795.470	56%	3.416.636	68%
Aandelen	2.334.284	34%	1.603.503	32%
Alternatieve beleggingen	703.434	10%	0	0%
	<u>6.833.188</u>	<u>100%</u>	<u>5.020.139</u>	<u>100%</u>

De genoemde percentages zijn gebaseerd op een portefeuilleweging exclusief bij de vermogensbeheerder beschikbaar gestelde liquiditeiten. De effecten zijn beursgenoteerd.

	Obligaties	Aandelen	Alternatieve beleggingen	Totaal 31-12-2019	Totaal 31-12-2018
Stand per 1 januari	3.416.636	1.603.503	0	5.020.139	5.276.837
Aankopen	3.011.565	638.985	1.313.610	4.964.160	3.965.541
Verkopen	2.648.832	280.683	617.000	3.546.515	4.000.142
Koersresultaat ongerealiseerd	16.101	372.479	6.824	395.404	-222.097
Stand per 31 december	<u>3.795.470</u>	<u>2.334.284</u>	<u>703.434</u>	<u>6.833.188</u>	<u>5.020.139</u>

De effecten worden aangehouden als belegging ten behoeve van de bedrijfsvoering.

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
	€	€
4. Liquide middelen		
ING-Bank	135.194	537.231
Rabobank	1.206.302	1.746.762
ABN Amro/Triodos	172.826	168.348
Triodos	425.136	66.453
Liquide middelen Afdelingen	142.266	133.978
	<u>2.081.723</u>	<u>2.652.773</u>

Per 31 december 2019 zijn alle liquide middelen direct opvraagbaar m.u.v. een bankgarantie van € 21.572, die is afgegeven als huurgarantie aan Stadsherstel.

PASSIVA

Reserves

	Totaal 31-12-2019 €	Totaal 31-12-2018 €
5. Continuïteitsreserve		
Stand per 1 januari	4.087.945	4.087.945
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Stand per 31 december	<u>4.087.945</u>	<u>4.087.945</u>

Deze reserve is gevormd ter dekking van risico's om zeker te stellen dat ook in de toekomst alle verplichtingen nagekomen kunnen worden. De continuïteitsreserve is bepaald op basis van een risicoanalyse, waarin de volgende veronderstellingen zijn gebruikt:

Met name de inkomsten uit nalatenschappen zijn onzeker: wanneer nalatenschappen vrijkomen en wat de omvang ervan zal zijn, is volstrekt onvoorspelbaar. Ook is sprake van toenemende concurrentie bij werven van nalatenschappen. Tevens hebben de beleggingsopbrengsten een onzeker karakter en is er een risico op daling van de contributies en giften door imagoschade.

De reserve mag maximaal 1,5 keer de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie voor een bedrag van € 4.492.329 bedragen.

	31-12-2019 €	31-12-2018 €
6. Bestemmingsreserves zijn:		
Stand per 1 januari	557.005	638.833
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	49.855	35.395
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	-81.096	-117.223
Stand per 31 december	<u>525.764</u>	<u>557.005</u>

	31-12-2019 €	31-12-2018 €
Bestemmingsreserves zijn:		
<i>Activiteiten (voorheen Dienstverlening afdelingen)</i>		
Stand per 1 januari	152.068	158.582
Toevoeging via: afdelingsvermogen uit overige reserves	9.200	3.996
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	36.797	27.053
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	-41.096	-37.563
Stand per 31 december	<u>156.969</u>	<u>152.068</u>

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
	€	€
<i>Afdeling Den Haag e.o. (voorheen</i>		
<i>St. Vrienden van Humanistisch Verbond afd. Haaglanden)</i>		
Stand per 1 januari	404.937	480.251
Bij: rentetoerekening	3.858	4.346
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	<u>-40.000</u>	<u>-79.660</u>
Stand per 31 december	<u>368.795</u>	<u>404.937</u>
 Totaal bestemmingsreserve	 <u><u>525.764</u></u>	 <u><u>557.005</u></u>

De bestemmingsreserves betreffen door het bestuur geormerkte gelden voor specifieke doeleinden. Het zijn geen verplichtingen aan derden.

Activiteiten (voorheen Dienstverlening afdelingen): Deze bestemmingsreserve is ontstaan uit de ontvangen gelden van opgeheven afdelingen. Het Activiteitenfonds is bestemd voor afdelingen waarbij de voorgenomen activiteiten niet of onvoldoende te financieren zijn vanuit de afdelingsbegroting, dan wel voor werkgroepen (voorheen de Stimuleringsregeling Activiteiten). De gelden die vanuit de afdelingen (als gevolg van een te hoog eigen vermogen) naar het landelijk bureau zijn overgemaakt zijn gedoteerd aan deze reserve. Daarnaast wordt jaarlijks 3% van de contributieinkomsten van het voorgaande jaar gedoteerd aan deze reserve.

Afdeling Den Haag e.o. (voorheen St. Vrienden van Humanistisch Verbond afd. Haaglanden): De stichting Vrienden van Humanistisch Verbond afd. Haaglanden is opgeheven. Conform de statuten van de stichting is het vermogen overgedragen aan de afdeling Den Haag e.o., t.b.v. activiteiten die de doelstelling van het HV ondersteunen en uitdragen en plaatsvinden in de regio Den Haag. Er wordt jaarlijks eenzelfde percentage rente gedoteerd als het percentage wat de afdelingen ontvangen op hun spaartegoed bij het Steunfonds.

	<u>Totaal</u>	<u>Totaal</u>
	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
	€	€
7. Overige reserves		
Stand per 1 januari	3.932.112	1.700.819
Toevoeging door inbreng nieuwe afdeling Utrecht	0	615
Toevoeging door inbreng St. Huisvesting HV Rotterdam	0	51.851
Af: afdelingsvermogen naar bestemmingsreserve activiteiten	-9.200	-3.996
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	<u>1.086.225</u>	<u>2.182.823</u>
Stand per 31 december	<u><u>5.009.137</u></u>	<u><u>3.932.112</u></u>

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
	€	€
8. Bestemmingsfonds erfenissen en legaten		
Stand per 1 januari	525.509	622.364
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	<u>-71.695</u>	<u>-96.855</u>
Stand per 31 december	453.814	525.509

Het bestemmingsfonds erfenissen en legaten betreft de door derden geormerkte gelden. De doelstelling van de geschonken gelden is vastgelegd in de vorm van een testament/schenking. Het betreffen bestemming regio Drente (omvang € 34.033), Fryslan (omvang € 17.310) en Humanisme Fonds Amsterdam (HFA) (omvang € 402.471). In 2019 is door de afdeling Fryslan € 16.191 aan activiteitskosten onttrokken en ten behoeve van HFA per saldo € 55.504 onttrokken (zie enkelvoudige jaarrekening Steunfonds) aan het bestemmingsfonds.

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
	€	€
9. Kortlopende schulden		
Stichting Socrates	147.737	153.214
Vooruit ontvangen contributies en donaties	1.028	564
Te betalen salariskosten	62.586	72.153
Te betalen loonheffing en sociale premies	87.406	95.457
Te betalen pensioenpremie	2.818	764
Crediteuren	111.966	170.180
Accountantskosten	24.200	23.958
Nog te betalen diverse kosten	<u>59.591</u>	<u>85.091</u>
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>497.332</u>	<u>601.382</u>

Onder de schulden is een bedrag van € 237.523 (2018: € 277.988) begrepen dat kan worden aangemerkt als overlopende passiva.

De vooruitontvangen contributies en donaties zijn incidentele stortingen van leden voor het volgende jaar. De te betalen loonheffing betreft de aangifte over de maand december.

Financiële instrumenten

Algemeen

De vereniging maakt gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de organisatie blootstelt aan markt-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft de vereniging een beleid inclusief een stelsel van limieten en procedures opgesteld om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de vereniging te beperken.

De vereniging zet geen afgeleide financiële instrumenten in om risico's te beheersen.

Financiële risico's (krediet-, liquiditeit-, koers- en renterisico's) zijn vastgelegd in de periodieke managementrapportage en worden per kwartaal geanalyseerd. De bewaking van de financiële positie en het bijstellen op basis van de financiële risico's vindt tevens per kwartaal plaats.

Reële waarde

De reële waarde van de in de balans opgenomen financiële instrumenten verantwoord onder kasmiddelen, kortlopende vorderingen en kortlopende schulden benadert de boekwaarde ervan.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Activa

Per 1 april 2017 is voor een periode van vijf jaar tot en met 31 maart 2022 een huurovereenkomst afgesloten met de onderhuurder. Het recht is € 29.459 voor 2020, voor de termijn vervallend binnen 1-5 jaar bedraagt deze € 36.824 en voor de periode daarna is deze nihil.

Verplichtingen

Met betrekking tot het huren van onroerend goed is een huurverplichting aangegaan op 1 april 2017 voor een periode van 5 jaar tot en met 31 maart 2022. De verplichting is € 90.515 voor 2020, voor de termijn vervallend binnen 1-5 jaar bedraagt deze € 113.144 en voor de periode daarna is deze nihil.

Met betrekking tot het leasen van kantoorartikelen zijn verplichtingen aangegaan voor een periode van 5 jaar tot en met 31 juli 2022. De verplichting is € 3.459 voor 2020, voor de termijn vervallend binnen 1-5 jaar bedraagt deze € 4.999 en voor de periode daarna is deze nihil.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
BATEN:			
10. Baten van particulieren			
Nalatenschappen	1.966.527	1.200.000	3.806.044
Notariële schenkingen	260	2.760	3.285
Overige giften	27.743	40.000	24.965
Contributies	1.002.528	1.084.356	925.498
Actieopbrengsten	59.009	95.000	66.162
Overige bijdragen	147.593	125.000	154.140
Giften en schenkingen afdelingen	0	0	0
Overige baten afdelingen	3.522	6.565	3.944
Bijdragen ontvangen door Afdelingen	0	0	2.789
	<u>3.207.182</u>	<u>2.553.681</u>	<u>4.986.828</u>
11. Baten van subsidies van overheden	<u>36.354</u>	<u>55.000</u>	<u>58.993</u>
12. Baten van andere organisaties zonder winststreven	<u>100.107</u>	<u>75.000</u>	<u>125.000</u>
13. Baten als tegenprestatie voor levering van producten en diensten			
Deelnemersbijdragen	39.299	78.500	24.671
Opbrengst Activiteiten afdelingen	30.833	40.575	36.357
	<u>70.132</u>	<u>119.075</u>	<u>61.028</u>
14. Overige baten			
Huuropbrengsten	46.412	40.987	46.200
	<u>46.412</u>	<u>40.987</u>	<u>46.200</u>
Som van de baten	<u>3.460.188</u>	<u>2.843.743</u>	<u>5.278.049</u>

De **nalatenschappen** zijn zeer moeilijk te vergelijken met de begroting en het vorig jaar. Ultimo boekjaar worden de nalatenschappen zo betrouwbaar mogelijk vastgesteld en wordt een balanspost opgenomen voor nog te ontvangen gelden uit nalatenschappen die betrekking hebben op het boekjaar. In 2019 is geen sprake van nalatenschappen belast met vruchtgebruik.

De **contributies** zijn lager dan begroot. De begroting is conform de meerjarenbegroting waarin een stijging van 500 leden is verwerkt. Het netto aantal betalende leden is gestegen van 13.418 eind 2018 naar 13.880 eind 2019. De gemiddelde contributie per betalend lid is € 73,45 (begroot € 75,02 en 2018: € 69,02).

De **subsidies van overheden** bestaan uit een subsidie van VWS voor het project Van Betekenis tot het Einde (VBE). Deze subsidie heeft een looptijd van april 2017 t/m mei 2020. Stichting Agora is de penvoerder voor dit project. De kosten voor het project worden op kwartaalbasis gedeclareerd bij Stichting Agora en deze dient op haar beurt jaarlijks verantwoording af over de financiële en inhoudelijke activiteiten o.b.v. de ingediende begroting. Alle declaraties zijn tijdig ingediend en de declaratie over het 4e kwartaal 2019 is in 2020 ontvangen.

De **baten van andere organisaties zonder winststreven** bestaan uit een gift van het Charity Fund van € 75.000 en een gift van HVO. Het Charity Fund betreft een jaarlijkse bijdrage, welke voor de periode 2017 tot en met 2020 is afgesproken.

De **deelnemersbijdragen** zijn lager dan begroot en hoger dan in 2018. Dit wordt verklaard doordat er minder betalende bezoekers zijn geweest in 2019.

De **huuropbrengsten** betreft de onderverhuur aan Human. Van deze locatie is HV de hoofdhuurder.

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
LASTEN:			
Besteed aan doelstellingen			
15. Verenigen			
Vereniging	37.058	44.000	20.783
Humanistische dienstverleners	61.891	97.000	49.253
Producten en Diensten	119.257	165.000	106.935
	<u>218.206</u>	<u>306.000</u>	<u>176.971</u>
Personele kosten	290.023	322.562	308.678
Huisvestingskosten	22.339	25.204	23.055
Kantoor- en algemene kosten	85.659	93.991	75.995
Afschrijving	3.688	3.576	4.104
	<u>619.916</u>	<u>751.333</u>	<u>588.803</u>
16. Humanistische levensbeschouwing			
Actueel humanisme	149.800	165.000	87.530
Marketing en Werving	1.500	17.000	19.996
HV uitingen (voorlichtingskosten)	147.391	164.000	198.614
Stichting Socrates	25.251	25.000	25.056
	<u>323.942</u>	<u>371.000</u>	<u>331.196</u>
Personele kosten	473.370	526.479	503.818
Huisvestingskosten	36.462	41.138	37.630
Kantoor- en algemene kosten	139.811	153.409	124.037
Afschrijving	6.018	5.836	6.699
	<u>979.603</u>	<u>1.097.863</u>	<u>1.003.380</u>
17. Activiteiten			
Humanistische Alliantie	10.242	10.000	10.227
Humanistisch Historisch Centrum	9.800	9.792	9.600
EHP (European Humanist Professionals)	0	1.000	0
International Humanist and Ethical Union (IHEU)	13.920	20.000	16.834
European Humanist Federation (EHF)	1.707	7.000	3.403
Prinsjesdag	0	1.000	0
Activiteiten/Projecten afdelingen	145.148	200.416	140.736
Activiteiten t.l.v. erfenis Steunfonds tbv afd.Amsterdam	30.504	150.000	55.179
	<u>211.322</u>	<u>399.208</u>	<u>235.980</u>
Personele kosten	417.964	464.857	444.848
Huisvestingskosten	32.194	36.323	33.226
Kantoor- en algemene kosten	123.447	135.454	109.519
Afschrijving	5.314	5.153	5.915
	<u>790.241</u>	<u>1.040.995</u>	<u>829.488</u>

Bestedingspercentage

Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Totaal bestedingen	2.389.759	2.890.191	2.421.671
Totaal baten	3.460.188	2.843.743	5.278.049
Bestedingspercentage	69,06%	101,63%	45,88%

Het gerealiseerde percentage is lager dan de begroting omdat de baten aanzienlijk hoger zijn uitgevallen dan begroot voornamelijk door hoge opbrengsten uit nalatenschappen.

Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale lasten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Totaal bestedingen	2.389.759	2.890.191	2.421.671
Totaal lasten	2.994.886	3.469.906	3.081.268
Bestedingspercentage	79,79%	83,29%	78,59%

	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
	€	€	€
18. Wervingskosten			
Directe activiteitskosten	88.970	152.000	130.432
Personeelskosten	212.899	61.376	226.593
Huisvestingskosten	16.399	4.796	16.924
Kantoor- en algemene kosten	62.881	17.884	55.786
Afschrijving	2.707	680	3.013
	<u>383.856</u>	<u>236.736</u>	<u>432.749</u>

Kostenpercentage wervingskosten

Onderstaand is de verhouding van de wervingskosten in relatie met de som van de geworven baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Som van de geworven baten	3.343.643	2.683.681	5.170.821
Wervingskosten	383.856	236.736	432.749
Kostenpercentage werving	11,48%	8,82%	8,37%

	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
	€	€	€
19. Kosten beheer en administratie			
Personeelskosten	159.752	248.426	170.027
Huisvestingskosten	12.305	19.412	12.699
Kantoor- en algemene kosten	47.184	72.388	41.860
Afschrijving	2.030	2.754	2.261
	<u>221.271</u>	<u>342.980</u>	<u>226.848</u>

Kostenpercentage beheer en administratie

Onderstaand is de verhouding van de totale lasten in relatie met de kosten van beheer en administratie procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Totale lasten	2.994.886	3.469.906	3.081.268
Kosten beheer en administratie	221.271	342.980	226.848
Kostenpercentage beheer en administratie	7,39%	9,88%	7,36%

20. Financiële baten en lasten

Obligatierente	26.729	68.403	23.596
Dividend	40.067	13.889	38.452
Rente obligaties ongerealiseerd	9.541	0	-6.978
Gerealiseerd winst/verlies bij verkoop effecten	84.073	0	27.968
Waardeveranderingen effecten ongerealiseerd	395.404	0	-222.097
Inkomsten uit alternatieve beleggingen	753	0	0
Interest baten	96	1.000	4.887
Interest baten afdelingen	0	0	0
Rente rekeningen courant	-1.524	-9.000	-5.924
Interest rekening courant afdelingen	0	670	0
Rente en bankkosten	-14.679	-22.000	-22.908
Beheerskosten vermogen	-31.673	-25.000	-33.633
	<u>508.787</u>	<u>27.962</u>	<u>-196.639</u>

De verdelingspercentages op basis waarvan de niet direct toewijsbare kosten zoals personeelskosten, huisvestingskosten, kantoor- en algemene kosten en afschrijvingskosten die worden toebedeeld naar kosten beheer en administratie zijn tot stand gekomen aan de hand van de urenregistratie per persoon over 2016, waarbij een aanpassing gemaakt o.b.v. de situatie in 2019.

	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Verenigen	18,66%	19,91%	18,66%
Humanistische levensbeschouwing	30,46%	32,50%	30,46%
Activiteiten	26,90%	28,70%	26,90%
Wervingskosten	13,70%	9,36%	13,70%
Kosten beheer en administratie	10,28%	9,53%	10,28%
	<u>100,00%</u>	<u>100,00%</u>	<u>100,00%</u>

Toelichting lastenverdeling (model C)

Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

	Besteed aan doelstellingen				Werving s-kosten	Kosten beheer en admini- stratie	Totaal 2019	Begroot 2019	Totaal 2018
	Verenigen	Humanistische levensbeschouwing	Activiteiten						
Directe activiteitskosten	218.206	323.942	211.322	88.970	0	842.440	1.228.208	874.578	
Personeelskosten	290.023	473.370	417.964	212.899	159.752	1.554.008	1.623.700	1.653.964	
Huisvestingskosten	22.339	36.462	32.194	16.399	12.305	119.699	126.873	123.535	
Kantoor- en algemene kosten	85.659	139.811	123.447	62.881	47.184	458.982	473.126	407.198	
Afschrijving	3.688	6.018	5.314	2.707	2.030	19.757	18.000	21.992	
Totaal	619.916	979.603	790.241	383.856	221.271	2.994.886	3.469.907	3.081.267	

Toelichting op lastenverdeling (model C)

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
Directe activiteitskosten			
Activiteitskosten voor doelstellingen:			
Verenigen	218.206	306.000	176.971
Humanistische levensbeschouwing Activiteiten	323.942	371.000	331.196
	<u>211.322</u>	<u>399.208</u>	<u>235.980</u>
	<u>753.470</u>	<u>1.076.208</u>	<u>744.146</u>
Activiteitskosten voor Werving:			
Resultaatgebied Marketing en Werving			
Werving leden	68.952	98.000	107.024
Werving nalatenschappen	0	15.000	248
Werving donateurs	16.680	25.000	21.870
Merchandising	3.338	14.000	1.290
	<u>88.970</u>	<u>152.000</u>	<u>130.432</u>
Totaal directe activiteitskosten	<u>842.440</u>	<u>1.228.208</u>	<u>874.578</u>

De wervingsactiviteiten zijn lager dan begroot doordat er minder wervingsactiviteiten zijn uitgevoerd dan was voorzien.

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
Personeelskosten			
Salarissen	1.201.024	1.248.200	1.264.666
Sociale lasten	194.961	212.200	199.629
Pensioenpremies	108.287	124.800	113.678
Uitzendkrachten/ inhuur derden	22.289	5.000	46.550
Personele kosten Afdelingen	0	0	0
Opleidingskosten	26.830	35.000	16.518
Overige personeelskosten	49.780	47.000	39.248
	<u>1.603.171</u>	<u>1.672.200</u>	<u>1.680.289</u>
Af - ontvangen ziekengeld - doorberekende salarissen	0 49.163	0 48.500	0 26.325
Totaal personeelskosten	<u>1.554.008</u>	<u>1.623.700</u>	<u>1.653.964</u>

Gedurende het boekjaar 2019 heeft het gemiddelde aantal werknemers in fte's 18,4 bedragen (2018: 19,1).

Bezoldiging directie:	2019	2018
Naam	C. Compas	C. Compas
Functie	Directeur	Directeur
Dienstverband		
Aard (looptijd)	onbepaald	onbepaald
uren	36	36
parttime percentage	100	100
periode	1/1-31/12	1/1-31/12
Bezoldiging		
Jaarinkomen:		
Brutosalaris	84.065	80.272
Vakantiegeld	6.671	6.405
Eindejaarsuitkering	7.474	7.177
Gratificatie	0	1.750
Bezoldiging	<u>98.210</u>	<u>95.604</u>
SV lasten werkgeversdeel	10.889	10.590
Belaste vergoedingen/bijtellingen	0	0
Pensioenlasten werkgeversdeel	10.297	10.281
Pensioencompensatie	0	0
Overige beloningen op termijn	0	0
Uitkeringen beëindiging dienstverband	0	0
Totaal overige lasten en vergoedingen	<u>21.186</u>	<u>20.871</u>
Bezoldiging	<u>119.396</u>	<u>116.475</u>

Het jaarinkomen van de individuele directieleden (in loondienst) ad € 98.210 blijft binnen het maximum van € 109.162 (1 FTE/12 mnd.) volgens de Regeling beloning directeuren van goede doelen ten behoeve van besturen en raden van toezicht categorie G.

Ook het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de pensioenlasten, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn samen ad € 119.396, blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van € 194.000 per jaar.

Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging verwijzen we naar hoofdstuk 8.2 van het jaarverslag.

Aan de directie zijn geen leningen, garanties of voorschotten verstrekt.

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
Huisvestingskosten			
Huur (inclusief energie en water)	96.818	103.486	97.730
Huisvestingskosten afdelingen	3.608	5.900	4.396
Verzekeringen	2.359	2.244	2.554
Kantinekosten	0	0	0
Schoonmaakkosten	10.788	8.976	8.493
Verhuizing 2017	0	0	0
Overige huisvestingskosten	6.126	6.267	10.362
	<u>119.699</u>	<u>126.873</u>	<u>123.535</u>
Kantoor- en algemene kosten			
Portokosten	22.889	12.000	13.536
Financiële administratie	59.933	59.561	57.401
Kosten contributieinning	0	0	0
Relatiebeheer structureel	88.026	25.000	23.965
Relatiebeheer incidenteel	21.661	21.000	19.048
Relatiebeheer migratie Ifunds	33.577	25.000	0
Interne dienstverlening Humanitas	0	0	0
Advieskosten	20.002	12.500	33.078
Accountantskosten	25.810	53.055	47.649
Automatisering	38.310	40.000	49.931
Telefoon en faxkosten	6.975	6.500	5.668
Drukwerk	2.577	11.000	3.120
Huisstijl	0	0	0
Repro	3.653	4.000	7.750
Kantoorbenodigdheden	2.916	3.000	4.252
Lidmaatschappen/contributies	14.135	17.000	13.350
Bestuurskosten	12.747	16.500	13.310
Organisatiekosten Afdelingen	40.044	39.080	28.078
Overige kosten Afdelingen	13.614	4.930	14.434
CRM nalatenschappen	7.884	11.000	8.379
Overige algemene en organisatiekosten	12.555	23.000	13.886
Kosten notaris en advocaat	9.225	24.000	3.798
Publiciteitskosten	22.450	65.000	46.564
	<u>458.982</u>	<u>473.126</u>	<u>407.198</u>
	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
Afschrijving			
Afschrijvingen	19.757	18.000	21.992
	<u>19.757</u>	<u>18.000</u>	<u>21.992</u>

21. Gebeurtenissen na balansdatum

Het Humanistisch Verbond wordt in financiële zin slechts beperkt getroffen door de Coronacrisis. Er worden geen continuïteitsproblemen voorzien.

**Controleverklaring
van de onafhankelijke
accountant 2019**
van Vereniging
Humanistisch Verbond
te Amsterdam

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur en de directie van Vereniging Humanistisch Verbond

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de samengevoegde jaarrekening 2019 van Vereniging Humanistisch Verbond te Utrecht (hierna 'de jaarrekening') gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Humanistisch Verbond op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende organisaties'.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de samengevoegde en enkelvoudige balans per 31 december 2019;
2. de samengevoegde en enkelvoudigestaat van baten en lasten over 2019;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Humanistisch Verbond zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Adres Stationsplein 62, 3743 KM Baarn
Tel Tel. 035 541 63 10
Mail info@meerwijkgroep.nl
www meerwijkgroep.nl

IBAN NL32INGB0007053381
Kvk 32155385
Btw NL 820967543 B01

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan is aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en het bestuur voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende Organisaties'. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die zij noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of Vereniging Humanistisch Verbond in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten.

Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij zij het voornemen heeft om Vereniging Humanistisch Verbond te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van Vereniging Humanistisch Verbond.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van Vereniging Humanistisch Verbond;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door de directie en het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Baarn, 9 juni 2020
Meerwijk Stanton Groep B.V.

w.g. Drs. M.J. Freriks RA